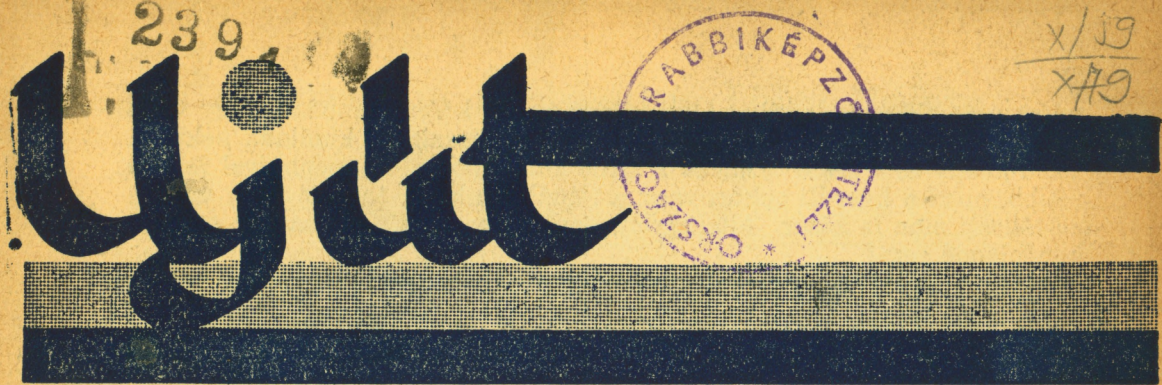

Zsidó kritikai és irodalmi szemle ✕ Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

✦ 1932 április hó ✦

Doprava a rozširovanie časopisu „Új Ut“ (Nová cesta) povolilo
čisl. min. vnútra pod čisl. 9.662/1 32/5. dna 15. II. 1932.

A szabadgondolkodó

Az új idők demokráciája dogmatizálta a gondolat szabadságát. A zsidóság, amely még vallásában sem dogmatikus, már régen tudja, hogy az emberiség fejlődésének legfelcsúcsosodóbb posztulátuma a gondolatszabadság, de dogmát azért mégse csinált belőle, mert mit ér a gondolat nagy és szent szabadsága, ha nem tudjuk arra kényszeríteni az embereket, hogy gondolkozzanak. Ha pedig kényszeríteni kell őket a gondolkodásra, hol van akkor a gondolatszabadság?

*

Mégis közöttünk zsidók között van a legtöbb szabadgondolkodó. Büszke lehetne erre a zsidóság, ha élni is tudnának a szabadsággal a szabadgondolkodók. Egyelőre, sajnos, igen sokan vannak, akik csak visszaélni tudnak vele. De azért nem ez a mi nagy bajunk, hanem inkább az, hogy sokan vannak, akik még visszaélni se tudnak a gondolattal. A mi szabadgondolkodóink nagy része úgy állította életébe a gondolatszabadságot, mint ahogy némelyek, akik dominózni tudnak, zongorát állítanak be a szobájukba. De hiába hasonlít a dominó a zongorabillentyűhöz ők mégis inkább dominózni tudnak, mint zongorázni és ha a demokrácia éppen úgy deklarálta volna a zongorázási szabadságot, mint ahogy deklarálta a gondolkodást, zongorázni azért azok mégse tudnának.

*

Minden zsidó, aki már nem egészen zsidó, szabadgondolkodónak vallja magát. Ezek az emberek azt hiszik, hogy önmagukról mindent gondolhatnak.

*

És minden szabadgondolkodó, aki nem akar, vagy nem tud gondolkodni, azt vallja magáról, hogy ő már nem egészen zsidó. Ezek az emberek azt hiszik, hogy őrölk mindent gondolhatnak az emberek.

*

Minden ignoráns azzal leplezi a műveletlenségét, vagy a közömbösségét, egészen brutális önzését is, hogy őt nem érdeklik a felekezet ügyei. Könyvet, újságot, kultúrmozgalmat, ha zsidó színezete van, felekezeti ügynek minősít és azt mondja: nem érdekel. Nem azt mondja: nekem nem kell a könyv, az újság, meg a kultúrmozgalom, ami pénzbe kerül, hanem azt, hogy neki nem kell a felekezet, holott abba ingyen csöppent bele. De csak azt nem értem, miért éppen akkor szabadítja el magát a felekezeti vonatkozásoktól, mikor könyvet, újságot, vagy kultúrát kínálnak neki és

miért nem akkor is, amikor teszem, egy vagon kóser szappant, vagy valamilyen kihangsúlyozottan zsidó pénzügyi tranzakciót kínálnak neki? A zsidó könyv és a zsidó újság és a zsidó kultúrmozgalom mennyivel felekezetibb, mint a husvétai cukor, vagy a rituálisan kóser tavaszi túró, vagy a rituálisan nem is kóser hitelügylet, amit nem utasít vissza egy szabadgondolkodó sem?

Stern Samu és a fekete malac

Stern Samu a pesti izr. hitközség elnöke Debrecenben, „Vissza a zsidósághoz” címen tudományos felolvasást tartott a *valláselmélyítés* teóriájáról. A felolvasó estén megjelent Baltházár püspök is, akit annyira lenyűgözött a meggyőző előadás, hogy a kitűnő felolvasót másnapra ebédhez hívta meg.

Miközben Stern Samu a püspök konyháját dicsérte, a népszerű főpap a következő kedves epizóddal szórakoztatta vendégét:

Galiciában történt.

A bócher vándorútján bemegy egy útszéli csárdába, hogy fáradságát kipihenhesse. A vendéglős hamisítatlan zsargon nyelven köszönti a belépő bóchert és szeretettel meghívja őt ebédhez.

A bócher kezét mos, majcet csinál, majd jóízűen megebédel.

— Bócherle! ... mondja a vendéglős a bencsolás után ... Tudod-e, hogy te most tréflit ettél?

A bócher elsápadt ijedtségtől válaszolni sem tud s csak kérdő érthetlenséggel néz a vendéglőse.

— Én nem vagyok zsidó ... folytatja a vendéglős ... Gyermekkoromban zsidó iskolába jártam, ahol megtanultam héberül imádkozni és elsajátítottam a zsargon nyelvet. Te követted el a hibát. Amikor beléptél hozzám, miért nem figyelted meg, hogy az ajtófélfán nincsen mezuya?

Stern Samu nagyot kacagott az epizódon, önkénytelenül az ebédlő felé tekintett és észrevette, hogy azon sincs mezuzó ...

Debreceni alkalmi tudósítónktól a következő sürgönyt kaptuk:

Az ebéden harmadik fogásképpen felszolgált karaj eredeti fekete malacból készült.

Megbízható forrásból nyert értesülésünk szerint a pesti Rabbinatek bulletinét szándékozik kiadni, amely szerint fekete malacból még a leghűbb zsidó is ehet.

Lapzártakor:

A Baltházár—Stern ebéd körül különböző forrásból kapott tudósításokat csak fentartással közöljük, mivel azokat a Pesti Izr. Hitközség vezetősége mindeztideig nem cáfolta meg.

A nagyszombati cionisták összevesztek, mert ... hogyzimondjamcsak ... a lezajlott választások körül némely cionisták cionistaellenes módon viselkedtek a cionistákkal szemben. Az összetűzés olyan komoly méreteket öltött, hogy a máhrischostraui központnak is be kellett avatkozni, mert a nagyszombatiak kijelentették, hogy amennyiben nem lesz rend, akkor ők — nem lesznek cionisták ...

Új vezetősége van tehát a pozsonyi orthodox hitközségnek, most már rendben volna minden. Pappenheim úr lett az elnök, az úgynevezett „feketék” vezére, akik még jobban ki akarják mélyíteni a vallásos szellemet. A mélyítéshez szükséges csákányokat a „vallástalanok” adófillérjeiből akarják beszerezni. Csak azután bele ne törjön ez a csákány.

*

A pozsonyi rabbinátus bölcs ítélete a Fellner-ügyben

Fellner Lipót pozsonyi bélnagyke-
reskedő a volt sátoraljaújhelyi, ké-
sőbb beledi orth. rabbi fia ellen fel-
jelentést tettek, hogy disznó és lóbe-
leket adott el kóser bélként, kóser ár-
ban, kóser virstligyárosoknak.

A hitközség eleinte el akarta tussol-
ni az esetet. Amikor azonban az egész
zsidó közvélemény felzúdult, a hitköz-
ség beismerte, hogy volt ugyan valami
icurka-picurka kis szabálytalanság a
belek körül, de az szóra sem érdemes,
mindamellettt a rabbinátus *szigorú*
vizsgálatot indított az ügyben és en-
nek lefolytatásáig — azért a *csékély-
ségért* — eltiltotta *Fellnert* a kóser
bél árusításától.

A „*szigorú*” vizsgálat *hivatalosan*
megállapította, hogy a belek ugyan
kóserek voltak, csak a hechser nem
volt „*megbízható*”. Denique: igaza

van *Fellnernek*, igaza van a feljelen-
tőnek és igaza van — ami a fő — a
rabbinátusnak is...

E kecske-káposzta ítélet eszünkbe
juttatja a következő kedves epizódot:

Egy zsidó földbirtokos tehenésze-
tében a frissen kifejt tejet nagy dé-
zsába gyűjtötték össze, amelybe vé-
letlenül a szolgáló cseléd beleesett:

A földbirtokos a rabbihoz fordult
tanácsért.

A bölcs rabbi eként döntött:

— A tejet ki kell önteni. A cselédet
tovább lehet használni.

...A nem megbízható kóser bele-
ket ki kell dobni. *Fellnert* pedig to-
vább lehet használni. Mert mizrach
ülése van. És sok pénze van. És
nagy a befolyása. Még a saját ügyére
is...

A Rabbikollegium és a Népszövetség

HAJDU Marcel dr. a pesti izr. hitközség alelnöke egy protezsálási ügyből
kifolyóan súlyos kimenetelű párbajt vívott SZOMBATI NAPON egy fiatal zsidó
orvossal.

Ezt a hírt, úgy erkölcsi, mint vallási szempontból a legnagyobb megbotrán-
kozással pertraktálta a magyar zsidó közvélemény. Csak a hivatalos vélemény
hallgat. Ezért szerkesztőnk megjelent a Rabbikollegium plénuma előtt, hogy hi-
vatalos állásfoglalást provokáljon.

Szerkesztőnk: A nagytiszteletű Rabbiságnak is tudomása van arról,
hogy a hitközség alelnöke *szombaton párbajozott*. Eltekintve attól, hogy ez-
zel az alelnök a büntető törvénykönyvbe ütköző *vétséget* követett el, *súlyo-
san megsértette* a szombat szentségét és még *drasztikusabban vétett* a tíz
parancsolat ellen: *Ne ölj!*...

— De erkölcsi szempontokból is kifogás alá esik az eset. Magas tisz-
teletbeli állás pártatlanságra kötelez és minden körülmények között pro-
tezsálással *összeférhetetlen*. Az alelnök *közismert kardvivő*, aki jó előre
tudta, hogy könnyen leteríti ellenfelét, aki csupán a bonckés forgatásához
ért. És végül zsidótlanul cselekedett, amikor *kibékületlenül* hagyta el a
viadal színhelyét.

— Ezek után kérdem a nagytiszteletű Rabbinátust, mint a vallás és
erkölcsök *leghívatottabb és legmagasabb órá*t: mit tett ebben az ügyben?
S ha eddig nem tett semmit, kérdem:

nem tartja-e szükségesnek dr. Hajdu Marcel alelnököt felszólítani, hogy
arról a pozícióról, amelynek betöltésére méltatlanná vált, haladéktalanul
mondjon le.

A kollégium tagjai tanácstalanul néztek egymásra. A kínos csendet dr.
Hoffer Ármin a rabbiszeminárium tudós tanárának megjegyzése törte meg:

— Az elnök úr magánügye ez. Mint magánember pedig tréflit is ehet!...

Ez a pikáns vélemény most már szerkesztőnket hozta zavarba.

— Engem nem a plénum tagjainak *magánvéleménye*, hanem a *hivatalos* vélemény érdekelt... jelentette ki szerkesztőnk... Ha azonban igaz a rabbiságról elterjedt hír, hogy a hitközség vezetőségével szemben *álárendelt és függőviszonyban van*, úgy elállok a kényelmetlen kérdéstől.

Mire Hoffer főrabbi felpattan helyéről, hevesen gesztikulál és ingerülten tiltakozik:

— Nekem legkevésbé kényelmetlen a kérdés. Én a kollegák között a *legfüggetlenebb* vagyok...

Eszerint a pesti rabbikarban három fokozat van: *függő*, független és legfüggetlenebb...

Az incidens után dr. Grossmann Zsigmond főrabbi az ő meleg közvetlenségével és tapintatosságával felismervén a papikar nehéz helyzetét, arra kéri szerkesztőnket, hogy *írásban* nyújtsa be a kérdést...

Mi mindig a legnagyobb tisztelettel *tekintettünk fel*, de most fájdalommal megdöbbenéssel *néziünk* a Rabbi-kollégiumra. Elszomorító és beteges jelenség, hogy a legmagasabb hitéleti és vallási fórumnak csak *névleges* a tekintélye és hatalma és nincsen abban a helyzetben, hogy *elementáris* kérdésre *befolyásmentesen* válaszolhasson. Hoffer főrabbi *elszólása*, úgylátszik helytálló tény: A Rabbi-kollégium *függő és független* rabbikból áll. Sajnos az előbbiekből *többségben*...

A Népszövetség most nagyban tárgyal az általános leszerelés érdekében, miközben keleten dörögnek az ágyúk és ádázul folyik a legszörnyűbb embermészárlás. A Rabbi-kollégium is lankadatlan buzgalommal fáradozik a *valláselmélyítés* érdekében, miközben a hitközség vezetősége, amelynek kötelessége lenne követendő *jó példával elöljárni*, nyíltan szegi meg vallásunk legszentebb parancsolatait.

Több altruizmust kívánunk a szlovenszkói zsidó hitelszövetkezetektől

Örömmel üdvözölte annak idején mindenki a szlovenszkói és ruszinszkói zsidó hitelszövetkezetek megalakulását, amit a Joint Distribution Comitee áldozatkészsége hozott létre azzal a cézzel, hogy a zsidó kisegyzisztenciák segítsenek. Egymásután alakultak meg tehát a zsidó hitelszövetkezetek, amelyek eleinte valóban a legminimálisabb kamatot szedték. Később azonban — sajátságos módon éppen akkor, amidőn a szövetkezetek megerősödtek — abbahagyták ezt az altruista szokást és bizony miben sem maradtak el a többi bankoktól. Sok panasz gyűlt össze közben a zsidó

hitelszövetkezetek ellen, hogy nem állanak feladatuk magaslatán és nem altruista alapon vezetik ügyeiket. Később ugyanis a zsidó hitelszövetkezet öncél lett és nem arra fektette a fősúlyt, hogy a zsidókon segítsen, hanem hogy a szövetkezet minél nagyobb legyen és minél több nyereséget mutasson ki. Ez pedig egy zsidó hitelszövetkezet célja nem lehet.

A jövőben tehát elvárjuk, hogy a szlovenszkói és ruszinszkói zsidó hitelszövetkezetek visszatérnek eredeti rendeltetésükhöz és több altruizmust visznek be ügykezelésükbe.

Savanyu a szőlő...

A Pesti Izr. Hitközség hivatalos lapja feltűnő helyen cikket közöl, amely szerint Csehszlovákiában ijesztő módon erősödnek az „antiszemita mozgalmak.”

Nagy meglepetéssel olvastuk e híradást, mivel mi, akik állandóan járunk be Csehszlovákiába, ilyen mozgalmakat nem tapasztaltunk.

Hivatalos lap azonban nem közölhet cikket minden alap és ok nélkül. Alap nincs, de **OK** az bővegesen van: a zsidó hivatalos lap ugyanis **nem mehet be** Csehszlovákiába...

Persze, persze... **savanyu a szőlő..**

Legujabb sláger:

Jaj de ravasz, ravasz ez a Ravasz!..

DÁVID PARITTYÁJA

Budapesten nincsen szegény tüdőbeteg

Az *Uj Ut* ismét felszínre hozott a hitközség sötét kamrájából egy *megdöbbentő* esetet, amely a napnál is fényesebben jellemzi, hogy az ellenzék kizárásával gazdálkodó vezetőség minő *lelküismeretlenséggel* játssza ki a nemes szívű hagyományozók szellemét.

Stern Samu, udvari tanácsos a pesti izr. hitközség elnöke előszere-tettel minduntalan azt hangsúlyozza, hogy a multban történt machinációkkal nem azonosíthatja magát, azokért nem vállalhat felelősséget. Ez a megbotránkoztató eset azonban most az ő rezsimje alatt történt.

Ezért a pesti zsidóság nevében felelősségre vonjuk és a megkárosított szegény tüdőbetegeknek anyagi elégtételt követelünk.

*

A közelmultban elhalálozott *Grauer Vilmos*, a nagy előjáró nővére: *Szabóné*, nagyértékű ingatlanalapítványt tett azzal, hogy annak jövedelméből egy *szegénysorsú* zsidó tüdőbeteg gyógyításának és egy ugyan-csak szegénysorsú zsidó leány kihá-

zasításának céljára 2—2000 arany korona adományoztassék.

Riporterünk az illetékes osztálynál aziránt érdeklődött, hogy ez évben ki kapta meg a 2000 aranypengőt.

— Pierre Hajdu...

— Ki ő?... kérdezte riporterünk.

A felvilágosítást adó nem felel és fületövéig elpirul...

*

...Pierre Hajdu nem más, mint dr. Hajdu Marcel előkelő és gazdag fővárosi ügyvéd, fővárosi bizottsági tag, a Pesti Izr. Hitk. alelnökének, a szertartásügyi előljárónak fia...

*

Félhivatalos értesülésünk szerint ez ügyben semmiféle összeköttetés vagy protekció nem érvényesült. A hitközség vezetősége befolyásmentesen és csupán *kényszerűségből* ítélte oda Pierre Hajdunak a 2000 aranykorona segélyt, mivel *Budapesten — hála a jó Istennek — nincsen szegénysorsú tüdőbeteg*...

Érthetetlen, de nincsen...

*

Hony soít qui mal y pense...

Szép kis garnitúra!...

Beszédes adatok. — Furcsa véletlenek.

Glücksthal Samu kibuktatott felsőházi tag, a pesti izr. hitközség al-elnöke a nála megjelent éhező tanároknak a következő tanácsot adta:

— Önök elégedetlenek?!... Hallatlan!... Uraim! Vegyenek példát a tönkrement bankárokról, tőzsdések és kereskedőkről, *akik az emeletről vetik le magukat*...

*

Glücksthal Samu *unokaöccsét* a pesti izr. hitközség vezetősége *rendelő főorvossá nevezte ki*.

*

Blum Ödön dr. miniszteri tanácsos, az V. ker. templom-körzet elnökének nővére kapja a pesti izr. hitközségnél elhelyezett Weimann-hagyaték évi 200.— pengős segélyét.

*

Helyszűke miatt az adatok közlését a következő számunkban folytatjuk.

S. O. S.

A külföldi diáksegélyző bizottság válsága Éheznek a diákok! Segítsetek...

A Diáksegélyzőbizottság a szomorú emlékü és leggyengébb hitközségi rezsim alatt létesült. Kezdetben méltó komolysággal fogott össze a magyar zsidóság a numerusz klauzusz elleni védekezésben és jelentékeny összegekkel és természetbeni adományokkal enyhítette a külföldre kényszerült diákok nyomorát. Amikor azonban kiszivárgott, hogy az adományok az akkori vezetőség által kreált „Elnöki rendelkezési alap” retortáján keresztül *megdézsmálva* jutnak el a rendeltetési helyükre, a támogatók lelkesedése lelohadt, mind gyérebben folytak be adományok s ma már az általános elszegényedés következtében a Diáksegélyzőbizottság a *legsúlyosabb válságba* jutott.

A Diáksegélyzőbizottságot zsidópolitikai csapások is gyengítették.

A numerusz klauzusz megszüntetése érdekében a zsidó világszövetség a magyar zsidóság segítségére sietett. Ekkor Sándor Pál a magyar zsidóság nevében *drasztikusan visszautasította* a felajánlott önzetlen segítséget. Ki hatalmazta fel erre Sándor Pált, még ma is titok. Később, a Népszövetség interveniálása folytán módosították a numerusz klauzuszt. Ekkor pedig a hitközségi elnökök olyan értelmű nyilatkozatot írtak alá, hogy azzal a magyar zsidóság meg van elégedve. E gerinctelen magatartás miatt a külföldi zsidóság, amely hathatósan támogatta a Diáksegélyzőbizottságot, elfordult tőle és magára hagyta a magyar zsidóságot is.

Az így — úgyszólván — önerejére utalt és tevékenységében megbénult Diáksegélyzőbizottság vezetését most Schlesinger János vette át. Az új elnök kétségkívül a legalkalmasabb e nehéz pozíció betöltésére. Egész ember, jó zsidó, aki kiveszi részét a vallás- és felekezeti élet minden karitatív megnyilvánulásánál.

— Egyedüli célom — mondja az elnök —, hogy a Diáksegélyzőbizottság számára visszaszerezsem azt a szeretetet, érdeklődést és bizalmat, amelyet az tényleg *megérdemel*. Programom: az *egyetemes zsidósággal karöltve* éhező diákjaink nyomorát enyhíteni, a zsidó jövőt, a fiatalságot megmenteni...

Mulasztást követnénk el, ha e helyütt Balla Bernát igazgatóról és Palágyi Lajos, a költőről, meg nem emlékeznénk, akik a Diáksegélyzőbizottság létesítésének első percétől vállvetve és fáradhatatlanul intézik az ügyeket.

Balla igazgató csupa lelkiismeretesség s ha annyi pénze volna, mint szívében jóság, nem lenne éhező diák.

— Én nem politizálok. Nem kutatom a bűnöket, nem keresem azok elkövetőit — mondja Balla igazgató. — Én csak a nagy próféta mondását idézem: ha éhezőt látsz, törj le számára kenyerekből egy falatot, ha meztelent látsz, öltöztess fel!... És én kiegészítem: ha hazájából jogtalanul elüldözöttet, a szülők közvetlen szeretetétől megfosztottat látsz, enyhítsd fájdalmát!...

Palágyi Lajos, az illusztris költő közel félszázad óta dolgozik a magyar kultúra ugarján. Ő intézi a diákok szomorú postáját, költői lelkével reménységet, hitet, vigasztalást hint az elcsüggedtek szívébe...

A Diáksegélyző-bizottság elsüllyedőfélben lévő hajójáról a nélkülöző és éhező zsidó diákok *segélytkérő vészkiáltása hallatszik!* Három önzetlen igazi ember megragadta az ingadozó hajó kormányát: *menteni akar.*

Emberek segítsetek!...

A budapesti csehszlovák kolónia magyar kultúrestje

(E.) Bizonyára kevesen tudják, hogy a szomszédállamokkal való kultúrkapcsolatok kiépítésében *Csehszlovákia* előljár a jó példával A csehek

Straka Antal

Csehszlovákia budapesti sajtófőnöke

és magyarok irodalmi és művészi közzeledésére már évek óta történnek komoly kísérletek és legutóbb Budapesten, a Zeneművészeti Főiskolán rendezett magyar kultúrest csak egyik etapa annak a törekvésnek, amely a magyar és cseh, valamint szlovák kultúrtermékek kölcsönös kicserélésére és egymáshoz való közelebbhozására irányul.

Irodalmi téren a csehek már régen megtiszteltek bennünket azzal, hogy a magyar reprezentáns alkotásokat: Jókaitól-Adyig átültették cseh nyelvre és számtalan magyar irodalmi munka kiváló cseh fordításban forog közkezen. Számos magyar *szindarabot* adnak elő Prágában kongeniális átültetésben és *művészeti téren*, különösen a *zene- és előadóművészetben* a cseh-magyar közzeledés ismételten megtalálta az egymáshoz vezető utat.

De a *képzőművészet* terén is tudomásunk szerint ugyancsak a csehek sürgetik már évek óta a magyar-cseh kölcsönös kiállításokat, amelyek bizonyára kölcsönösen erkölcsi és talán anyagi előnyt is jelentenének a ma-

gyar és cseh képzőművészetre.

A budapesti csehszlovák kolónia magyar kultúrestjének kezdeményezője *Straka Antal*, követségi sajtóattasé, aki nagytudású ismerője a magyar irodalomnak és a kultúrest programján szereplő *Heltai*-darabnak nemcsak fordítója, hanem egyik előadója is volt. Neje pedig Évát személyesítette meg fiatalságának természetes bájával és nagy előadói készséggel *Madách* „Ember tragédiájának” Kepler-jelenetében. Csak a legőszintébb köszönet és dicséret hangján lehet megemlékezni a nagyqualitású sajtóattasé munkájáról és személyes közreműködéséről, amelyet a tisztán művészi szempontoktól vezetett kultúrközzeledés érdekében kifejt. De elismerés illeti meg a szép műsor minden szereplőjét, mert tehetségesen illeszkedtek be a magas nivójú pro-

Straka Antalné

gramba. Remélhető, hogy ez a kultúrest csak nyitánya volt a két szomszédország között kialakulóban levő barátságos irodalmi és művészeti kapcsolatok nagyobb programmunkájának.

Meghalt Grauer — oda az igazság...

A külföldi öntudatos és gerinces zsidóság lesújtó véleményen van a magyar, főleg a pesti zsidóságról. Igaza is van. Mert amiként a zsidóság a Római birodalomtól nem várhatott jót, azonképpen a magyar zsidóságtól sem várható olyan legkisebb megmozdulás, ami az egyetemes zsidóság érdekét szolgálná. Ellenkezően.

És mégis akad a magyar zsidóság konglomeratumban egy-egy kimagasló egyéniség, aki az egyetemes zsidóság szempontjából is *valaki*. Ilyen volt a közelmúltban elhalálozott *Grauer* Vilmos dr., a pesti izr. hitközség kulturális-előljárója. Nem írunk róla színes életrajzot. Néhány epizód, ami közvetlen halála előtt történt, hűséges portrét ad a fenkölt gondolkodás arisztokratájáról. Csupán azt fájlatjuk, hogy e képet az itteni hitközséget karakterizáló ríktőn izléstelen keretben helyezhetjük el az egyetemes zsidóság pantheonjába.

Az Uj Ut a legutóbbi hitközségi választás alkalmával kilenc lépéznelt zsidó lappal szemben az igazság, jog és erkölcs alapján kiméletlenül ostonozta a P. I. H. korhadrt alkotmányát és bűnös rendszerét.

A választás lezajlása után *Grauer* Vilmos telefonon magához kérette szerkesztőnk.

— Szerkesztő úr! Ön bátor és becsületes ellenfél volt. Most barátunkká szeretném megnyerni, hogy a hitközség rekonstruálásának nehéz munkájához alkotó erejét és szellemét felhasználhassam. Béküljön ki velem és *Stern* Samu elnök úrral, aki — higgyen nekem — jószándékú ember és aki erős kézzel megszünteti azokat az anomáliákat, amelyeket Ön is *jogosan* kritizál. *Grauer* másnapra újból magához kérette szerkesztőnk.

— Tévedtem... mondta szomoruan *Grauer*... Hiába fejtettem ki álláspontomat: *ha egyáltalán jogos*, hogy a zsidó lapokat szubvencionáljuk, úgy ez a támogatás, ha abban nem minden zsidó lap egyaránt részesül, *erkölcstelen*. Hiába mondtam: én mint ecetgyáros tudom, hogy egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint három akó ecettel... Erre *Stern* kijelentette: ő a legyeket nem fogja meg, hanem *eltiporja* azokat...

Ez a taktika *eddig* jól bevált. *Stern* Samu eltiporta *Seltmann* Rezsőt, a fiatal tudóst, éhhalálba tiporta *Ujvári* Pétert, a halkszavú finom írásművészt, mert *csak* az irodalom és tudományhoz értettek és nem tudtak és *nem is voltak hajlandók „hirdetési átalányoknak”* nevezett piszkos anyagiakért meggyőződésük ellenére dicsérő cikkeket *gyártani*, a nyilvánosságot *megtéveszteni*, a zsidó közéletet *megfertőzni*...

A purifikáló újságíró csak hasonlít a légyhez. Az igazság, jog és erkölcs ellen vétők körül repdes. Bosszantja a bűnöst — de *eltiporni nem hagyja magát*...

A sikertelen békeközvetítés és a hitközség szennyes politikája nagyon aláásta *Grauer* egészségét. Fokozatosan visszavonult a hitközségi ügyektől. Amikor szerkesztőnk legutóljára találkozott a nagybeteg előljáróval, szemében könnycsepp jelent meg és remegő hangon panaszkolt:

— Egyedüli célom az volt, hogy a hitközség falait *kristálytisztá falakkal cserélhessem fel*. Nem szabad, hogy bármely hitközségi ügy az adózó polgár előtt *titok* legyen. Hiába dolgoztam ezen több mint *negyedszázadig*... Tévedtem... Csalódtam...

Nem írunk *Grauer* Vilmosról könnyeket fakasztó nekrológot, mert szelleme itt él közöttünk és vádol egy erkölcstelen rendszert, amellyel az ő korrekt és becsületes egyénisége sohasem tudott közösséget vállalni...

A triumvirátus és őrmestere a zupás

Demokrata képviselők a jogfosztás és kommunizálás — mellett

Sándor Pál a szabadkereskedelem — ellen

A XVII. században, a francia udvarban tobzódó női erkölcsatlenségek hatása alatt XIV. Lajos mondotta: Csak három tisztességes nő van: az anyám, feleségem és még egy ...

Az egynek nevét nem árulta el a király.

Ez a történeti anekdóta a pesti izr. hitk. névleges vezetőségére is alkalmazható, azzal a kis különbséggel, hogy több tisztességes és önzetlen tagja van mint három. De nem sokkal több. . .

A *tényleges* vezetőség Stern Samu, dr. *Glücksthal* Samu és dr. *Hajdu* Marcel *triumvirátusa*, amelynek spiritusz rektora és végrehajtója *Eppler* Sándor főtitkár.

A triumvirátus tagjainak egyszerűségéről és mentalitásáról e lapszá-munk is markáns jellemrajzot ad. Még csak *Eppler* Sándort, a mindig háttérben mozgó, enyhén kopaszodó, kissé molett urat kívánjuk olvasóink-nak bemutatni.

Külföldön nem ismerik őt. Itthon sem igen. Csak *suttognak* róla. Munkabírása kimeríthetetlen. Szorgalmas. Hűségesen szolgálja az adózók érdekét, amely fölé legfeljebb a vezetőség és ami természetes, jogos magánérdekét helyezi. Különben önzetlen és főleg értékes ember. Kár, hogy nem az ókorban született, mert akkor a jó Isten bizonyára felhasználta volna őt Egyiptomban *tizenegyedik csapásnak*. Még csak a triumvirátusban elfoglalt hatalmára kívánunk rávilágítani.

Egy szegény özvegy asszonynak 10 fia volt. Kilenc elesett a harctéren. Amikor azután a tizedik, legkisebb fiút is besorozták, az özvegy azzal az alázatos instanciával fordult I. Ferenc József elé, hogy utolsó reménységét mentené fel a katonai szolgálat alól, hiszen elég vért áldozott a haza oltárára.

A császár kegyesen fogadta a kérelmezőt, de kijelentette, hogy ilyen hatalma nincs és azt tanácsolta: for-

dúljon az ezred zupás őrmesteréhez, aki talán segíthet rajta.

A hitközségben is így van. *Stern* Samu tervez, *Nagy* Andor támogat, *Dési* Géza latba veti minden tekintélyét és végeredményben az történik, amit *Eppler* — a zupás' őrmester úr — végez és akar.

A helyzet ismertetése és a szereplők bemutatása után áttérhetünk cikkünk komoly részére.

A hitközség vezetősége nagy deficittel vette át a kormányt. *Stern* Samu a hiányt leépítéssel és a fizetések redukciójával akarta megszüntetni. A komoly redukciót *belül* érthetően elgáncsolták és ma még vigasztal-nabb lett a helyzet, mivel a *felesleges* beruházások következtében a hiány majdnem *félmillió pengőre szaporodott*. Minthogy pedig az adót, a tem-plomülések árát felemelni már nem lehet, a templomokban rendezett *cécók* sem hozták meg a *hozzájuk fűzött* anyagi sikert,

a triumvirátus vakmerő merészséggel egyszerűen felrúgván a szerzett jogokat és a magántulajdon szentségét az indirekt adók felemelésére vetemedett.

Az indirekt adó a legantiszociálisabb és csak a kis egzisztenciát sújtja. A legszegényebb embernek *teljesen ugyanannyi adót kell fizetni*, mint pl. *Stern* Samu udvari tanácsosnak, (*Föltéve, hogy rituális háztartást vezet.*)

Stern Samu cselekedetének tudatában van s hogy az ódiumot és felelősséget magáról elhárítsa, a kóser élelmicikkek után szedett adók (*gabella*) kezelését az általa alapított Húsnagyvágó rt.-ra ruházta át, egyúttal, egyszerű ukázzal, a kóser mé-szárosokat önállóságuk jogától megfosztotta és rákényszerítette őket, hogy az eladásra kerülő húsneműt *túlnyomórészen* a Húsnagyvágó rt.-nál szerezzék be, *ami teljesen kimeríti a kommunizálás minden kellékét és lényegét.*

A Húsnagyvágó r. t. pedig *alapítójának szelleméhez híven, azzal* kezdte meg tevékenységét, hogy

a triumvirátus hozzájárulásával a marhahús után 100 százalék és a borjuhús után 300 százalékkal emelte fel a gabellát és ezenfelül még külön négy fillért szed különként kezelési költség címén, aminek következtében a marhahús cca 40 százalékkal, a borjuhús egy teljes pengővel emelkedett a napiár fölé.

A zsidó vallású országgyűlési képviselők a parlamentben és a városházán a jogfosztások és a közüzemek ellen véresre tépik szájukat.

Hol késik az éji homályban ilyenkor dr. Baracs, dr. Bródy, dr. Gál, dr. Fábián, és dr. Vázsonyi?

Hol van Sándor Pál az Omke elnöke, amikor a zsidó kiskereskedők és iparosok egzisztenciáját veszélyeztetik, szabadságát fojtogatják?

Vértes Emil a Fővárosi Kereskedők Egyesületének elnöke, miért nem tiltakozik a mesterséges árdrágítás ellen?

Ők is benne vannak a vezetőségben. Csak akkor ismerik a kisembert, amikor a kisemberek szavazatára van szükségük?...

És végül hol van a zsidó sajtó pauszálék mögé rejtőzött lelkiismerete, amely némán tűri, hogy szemérmetlen üzérkedéssel kizsákmányolják előfizetőit?

A triumvirátus legújabb *stiklijének két pozitív* eredménye lesz:

Feleslegessé válnak a térítő missziók, mert a pesti zsidókat *rákényszerítik* a vallási szabályok mellőzésére, ami nem egyéb, mint egyengetése annak az útnak, amely a más felekezetekhez vezet.

A deficit pedig *megmarad*. _____

Legjobb dolga van a magyar zsidónak

A P. I. H. hivatalosa közli:

„A hárommillió lengyel zsidóság helyzete katasztrofális. Rosszabb, mint a világháború legszomorúbb éveiben. Több mint egymillió lengyel zsidó van teljesen munkanélkül és éhezik a szó szoros értelmében. A kormány kiszorította a zsidókat az összes állami és városi hivatalokból, az egyetemekről és basznót hajtó foglalkozásokból. A zsidó kereskedőket az adók ölik meg. Százával mennek tönkre naponta a zsidó iparosok és kiskereskedők. A prostitúció iszonyatos módon terjed a zsidók által lakott városokban. Minden más felekezetet a kormány adókedvezményben részesít, a zsidóság azonban megállás nélkül sodródik a teljes anyagi és erkölcsi tönkremenés felé...”

Lám-lám milyen rosszmájú a magyar zsidó!... Ők nélkül elégedetlen, folyton-folyvást panaszkodik és a lengyel zsidók borzalmas helyzetével szemben nem is tudja felbecsülni, hogy milyen jó dolga van...

Káosz a zsidó nemzeti mozgalmakban.

Ki ismeri ki magát a sok alakulat között?

A nemzeti zsidó mozgalmak különböző frakciókat alakítottak ki, ami végeredményben nem volna baj, de az idők folyamán olyan káosz alakult ki a sok frakció következtében, hogy ma már a tájékozott ember is alig ismeri ki magát.

Itt van: a cionizmus, arról még tudjuk, hogy mit jelent, tudjuk a mizrachizmusról is, hogy mi a tendenciája, úgyszintén a poálé cionizmusról, de már jönnek: a hasomer hazair, a misrachi-hazair, a hitachduth, a Brith-Ivri, a Brith-Trumpeldor a hapoel-hamisrachi, a Brith-Noar, a ceiré-zion és így tovább. Mire jó ez a sok alakulat? Olyan állapotban volna a zsidóság, hogy kibírja ezeket a szétforgácsolódásokat? Hiszen látjuk a cionizmusban is, hogy éppen ez a sok szerteágazó és célkitűzéseiben alig-alig különböző frakció micsoda zavart idéz elő.

Likvidálni kell tehát a frakciókat a minimumra, hiszen nem a frakció, hanem a cél fontos: segíteni a zsidóságon!

A Pesti Izr. Hitközség pénzügyi politikájának keresztmetszete

Az *Uj Ut* az *egyetlen* zsidó orgánus, amely nem áll a Hitközség zsoldjában. *Kilenc megfizetett zsidó lap* hétről-hétre ontja magából a dicsérő cikkeket, parancsszóra elhallgat a többség *álköntösében* szereplő vezetőség érdekében igen sok olyan közérdekű eseményt, amely a közvélemény elé kívánczik. Feltűnően hallgatnak ezek a vazallusok a Hitközség *helytelenül alkalmazott politikájáról*.

Legutóbb a polgári iskola megszüntetése ellen sorakoztattuk fel mindenképpen indokolt érveinket. Hiába.

Stern Samu a Hitközség elnöke, aki a Pesti Magyar Kereskedelmi bank igazgatója, *rideg pénzember módjára*, mindenre a nyereség-vesztesség mérlegét alkalmazza, még pedig a *legkíméletlenebb kérékelhetetlenséggel*. Ő pénzember. Ő ért hozzá. Mi kontárok vagyunk a fináncmesterséghez. Lehet, hogy Stern politikáját a *jövő* fogja igazolni. És ha bármennyire is bízunk annak sikerében, mégis csak a jövő zenéje az, amelyben benne jajgat a sivár *jelen* minden könnyes-fájdalma és főleg igazságtalansága...

Az *Uj Ut*-at elfogultsággal vádolják. Védekezés helyett a sok közül csak *nehány elhallgatott kirívó esetet tárunk fel*. Itélkezzék a becsületes közvélemény és döntse el, hogy kire süsse rá a *lesújtó stigmát*.

*

A Hitközség az éhbérért éneklő kórus több tagját *hosszú évtizedes szolgálat után*, a takarékoság címen *elbocsátotta*.

Majdnem egyidőben a Dohány utcai templomban *krbl. 100.000 pengő* ráfizetéssel új orgonát építtetett.

*

A dolgozó hivatalsszolgák *hetibérét évtizedes szolgálat után* 24 pengőről 20 pengőre szállították le.

A dicsérő zsidó szerkesztő-szolgák éven-
te 35.000.— pengőt vesznek fel „*hirdetési átalány*” címen.

*

A Hitközség 14 husfelügyelő állá-

sát felmondta. Tizennégy *szegény, vallásos és családós kis ember veszt el szükös kenyerét*. Az állásukban meghagyottaknak embertelen fizetését 140 pengőről 80.— pengőre szál-
lította le.

Egy m. kir. miniszter fizetése 21.000 pengő. Ezzel szemben Eppler Sándor főtitkárnak következő a javadalmazása:

Törzsfizetés	18.000 P.
Remuneráció	6.000 P.
Különböző címen el-	
könyvelt dugsegély	8.000 P.
Lakbér	2.100 P.
természetbeni lakás	5.000 P.
Összesen:	39.100 P.

(Amit kevesen tudnak! Eppler keleti kényelemmel pazarul berendezett lakásának rendbehozatala cca. 18.000 pengőbe került — nem az izra — elitjének, hanem az izr. adózóknak.

Nem érdektelen pikantéria. Eppler az ingyenes lakás dacára, lakbért is élvez, sőt — a lakás utáni adót is a Hitközség fizeti.)

Ne vádoljuk Stern Samut! Ő mindenkivel szemben egyaránt igazságos.

Halljad Izrael!... Eppler 18.000 pengős törzsfizetését 15 százalékkal leszállították. (A 21.000 pengő csak mellékilletmény s így ezt nem érintheti a redukció.)

Eszerint Eppler 39.000 pengős fizetését, összesen 7 (mondd hét) százalékkal, — a masgiachok 140 pengős éhbérét 45 százalékkal redukálták.

Brávó Stern Samu!

A Hitközség anyagi összeomlását meg kell előzni. Ennek legelső előfeltétele: mindenekelőtt leépíteni a mammut fizetéssel járó állásokat és takarékoság minden vonalon. És ha ez sem volna elegendő, csak azután kerülhet a sor a kis egzisztenciák fizetésének redukciójára és *legutóljára* ezek elbocsátására.

Stern Samu ezt pont fordítva csinálja. Lehet, hogy igaza van. A mi *judiciumunk* szerint azonban ez a pénzügyi politika az adózókkal szemben *szemfényvesztés*, a kis emberek bőrén folytatott irgalmatlan *játék*.

Lelketlen emberek,

akik sok és alapos okból rettegnek purifikáló munkánktól,

**anyagi áldozatok árán szerzett becsstelen összeköttetéssel
elgáncsolták lapunk megjelenését.**

*A közélet bátor harcosait vagyunk. Minket csak orvítamadások érhetnek,
ezek azonban becsületes szándékkal körülvértezett és edzett izmainkról
visszapattannak.*

*Az elmaradt megjelenés miatt m. t. Előfizetőinket károsodás nem éri,
mert*

minden előfizetés

1932. március elsejével kezdődik.

**Leküzdvén minden akadályt, az UJ UT ezentul rendszeresen
és pontosan jelenik meg.**

*A hibánkon kívül történt késedelemért és jogos bosszúságért szíves el-
nézést kér:*

a kiadóhivatal.

Cigány, zsidó, ágrólszakadt bitang...

A zsidónak mindenütt a világon azt vetik szemére, hogy tolakodó, stréber és a legjobb helyeket hódítja el a társadalomban. Tehát a legjobb társaságokban találni zsidókat, de arról még sohasem hallottunk, hogy a zsidó stréberség már a régi betyárvilág társadalmába is belefurakodott volna.

Majdnem büszkeséggel tölt el a tudat, hogy a régi betyárvilágban a zsidók is szerepet vittek, tehát bátorságuknak tanujelét adták, ami zsidó szempontból dicséretes, mert ezt az erényt rendszerint kétségbevonják nálunk. Ámde ez a bátorság nem a felmagasztalt szegénylegénység heroikusan romantikus hősiességgel egyenlő. Mert mi lehet más a zsidó bátorsága, mint „vérengző és kegyetlen.”?

Erre tanít meg bennünket a „Nemzeti Ujság” legutóbbi karácsonyi tárcája, amelynek szerzője a magyaros hangzású *Früchtl* Mária.

A szegénylegénység és közönséges betyárság finom disztinkcióját emígy rajzolja meg írásában:

„A nép szegénylegényt el nem árult soha. Dugta, rejtegette bujdosásukban, amíg sikerült valahol álnév alatt megvetni a lábukat és tisztos, becsületes tagjaivá válni a társadalomnak, néha bizony már deresedő fejjel. Ezeknek a lelkén nem is száradt rablás, gyilkosság. Ilyesmire csak a legelkeseredettebbek vállalkoztak, igazi betyárok, akiket a törvény üldözött életre-halálra. Sok volt köztük az idegen elem (!): cigány, zsidó, ágrólszakadt bitang. Ezekről mindenki félt. Vérengzők, kegyetlenek voltak. A rengetegbe kivert dúvadak. Nyoma sem volt bennük a híressé vált betyárlovagiasságnak.”

Ezzel szemben „a szegénylegényeknek iratlan törvényeik (!) voltak, melyek (!) első paragrafusa így hangzott: jóért jóval fizess...”

Eddig sohasem tudtuk, hogy ezek a zsidó betyárok milyen rossz fiúk voltak. Hálások vagyunk *Früchtl* Máriának ezért a felvilágosításért.

Fizessen elő az UJ Ut-ra!!

Médy és Artur

A dunaszerdahelyi zsidó háború

A csehszlovák *Országos Orth. Iroda* évekkal ezelőtt ukázt bocsátott ki, amely arra kötelezte a hitközségeket, hogy a húsvéti cukrot és a pászka-gyártásához szükséges lisztet kizáróan nála szerezzék be. Ez az arrogált monopólium igen tekintélyes *hasznót* hajtott. Az Orth. Iroda azonban fokozni kívánta a rébachot és ezért évről-évre mindjobban emelte ezeknek az elsőrendű pészach-élelmi cikkeknek az árát. A már megfizethetetlen egységárak miatt az ország zsidó lakossága felzúdult, de senki sem merészelt a nagytekintélyű és magas összeköttetéssel rendelkező *erkölcsei* testület machinációja ellen vétót emelni. Végre, hosszú évek után mégis csak akadt egy bátor ember: *Weinberger* Sámuel rabbi, aki hitközsége nevében kijelentette, hogy a minden jogalapot nélkülöző rendeletet nem respektálja és ezentúl a cukrot és lisztet árlejtés útján szerzi be.

Ez a renitencia megpecsételte a nagy tudós hírében álló rabbi sorsát: az Orth. Irodánál indexre került és „*elhatároztatott*”, hogy a rabbi örökébe nem a fia, hanem *Katz* dájinn kerül.

Hat évvel ezelőtt meghalt *Weinberger* Sámuel. A hitközség a zsidó tradíciókhoz híven, ha nem is egyhan-

gúan, de 380 választó közül 302 szavazattal mégis fiát, *Weinberger* Hilelt választotta meg rabbinak.

A kisebbségben maradt *Katz*-pártiak nem akartak a vereségbe belenyugodni. Eleinte apró-cseprő feljelentésekkel kellemetlenkedtek. Eredménytelenül. Majd felsőbb biztatásra megtagadták az adófizetést.

A hitközség vezetősége a béke helyrehozatala érdekében kormánybiztos kiküldetését kérelmezte. Az Orsz. Orth. Iroda a kérelemnek helyt adott és *előterjesztésére* az iskolaügyi miniszter *Páskusz* Benót, a *Katz*-párt fővezérét nevezte ki kormánybiztosnak.

A *pártatlan* kormánybiztos varázslatos gyorsasággal oldotta meg a helyzetet: az idevonatkozó törvények és a hitközség vezetőségének tiltakozása ellenére megengedte, hogy a *Katz*-párt „*Imaegyesület*” néven külön hitközséget alapíthasson és hozzájárult egy új templom felépítéséhez. Jól végzett munka után a kormánybiztos félrevonult.

Az új hitközség ezután kinevezte *Katz* dájint főrabbibá, felemelte fizetését és hogy a választási izgalmakat kipihenhesse 15.000 cseh korona rendkívüli fürdősegélyt szavazott meg

של פסח

HUSVÉTI ÁRUT

ez évben ismét készít az ismert kitűnő
minőségben, szigorúan rituális előírás szerint

Schreiber Simon,
az egri főtiszt. főrabbi ur felügyelete alatt

FRANCK HENRIK FIAI R. T.
Iroda: Budapest, I, Budafoki-út 64. szám.
Levélcím: Budapest 113. Postafiók 6. Telefon: 68-8-44, 68-8-45.

számára. Ezenfelül pedig egy saktert alkalmazott.

Az amúgy is zilált anyagi helyzetben tengődő anyahitközség passzívái az adófizetések megtagadása következtében majdnem másfélmillió cseh koronára szaporodtak fel s hogy a csődöt megelőzze, ismét kormánybiztos kiküldetéséért folyamodott.

Az Orsz. Orth. Iroda *előterjesztése* az iskolaügyi miniszter az orth. iroda *ügyészét*, Rotter Salamon dr. pozsonyi ügyvédet nevezte ki kormánybiztosnak.

Rotter dr. nagy körültekintéssel kezdte meg működését. Dunaszerdahelyen ugyanis nem volt egyetlen megelégedett hitsorsos sem. Ilyennek megteremtése volt a legsürgősebb feladat. És ez sikerült is. Rotter dr. csekély havi 5000 cseh korona „*kiszállási költséget*”, vagyis évi 60.000 cseh koronát kap *önzetlen* missziójáért. Ő lett tehát Dunaszerdahelyen az első megelégedett hitsorsos. Csak a kezdet volt nehéz és most már Rotter dr. ügyész úr erős gözzel azon fáradozik, hogy a teljes tönk szélén álló hitközségtől járó *nyomasztó* jövedelemtől *mielőbb szabadulhasson*. Ezt igazolják a békekötés feltételei: az

anyahitközség vegye át elsősorban a kisebbség által megválasztott főrabbit, természetesen a fölemelt fizetéssel együtt, vegye át a saktert és a 6 évről összegyülemlett adók fejében vegye át a feleslegesen épített templomot és térítse meg *készpénzben* a Katz-párt eddig felmerült perköltségeit, kamatait és készkiadásait, kb. 105.000 cseh koronát. Minden egyéb és más követelésről lemond a Katz-párt.

Ezeket a *kedvező* feltételeket nem hajlandó az anyahitközség elfogadni. *Érthetetlen!*...

A béketárgyalások most megakadtak. Az új hitközség (Katz-párt) nem fizet adót, az anyahitközség deficitje napról-napra nő, a kormánybiztos szerényen *csak* hónapról-hónapra veszi fel a tekintélyes honoráriumot. Különben minden megy a maga útján.

Most váratlan fordulat állott be. Neuhauser Lázár, az anyahitközségi párt fővezérének fia, Artur eljegyezte Weisz József, a Katz-pártiak fővezérének leányát: Médyt...

Dunaszerdahelyen most lázasan tippelnek és azt remélik, hogy ebből a házasságból megszületik — a béke.

Vederemo! . . .

A mesümed Hebronrózsa

A legutóbbi szépség-bajnoki mérközésen ismét a magyar televényen termett Hebronrózsa lett a győztes. Az ilyen bajnoki eset, amelyhez nem kell tudás, erő, sem erény vagy egyéb más kiválóság, lapunk érdeklődéseinek határán kívül esik. S ha ezúttal mégis megemlékezünk arról, annak egészen speciális oka van.

Magyarhonban ugyanis — sajnos még mindig — az is érdekli az embereket, hogy Miss Magyarország milyen hiten dicséri az Urat. Igy aztán kitudódott, hogy Lampel Lea mesümed. És mégis — dacára, hogy az itteni felfogás szerint, ha a hívő elhagyja az ősi hitet, megszűnt a zsidósága — a budai Zsidó Nőegylet sok ezer villanylámpa pazar fényében ünnepelte Lampel Icát. Jóllehet, talán azért, mivel a szépség királynője azt a kijelentést tette, hogy visszatér a zsidó villásra.

Megtérni a legszebb emberi erény. Mi

csupán arra vagyunk kíváncsiak, hogy Miss Magyarország *meggyőződésből* tér-e meg vagy pedig azért, mivel csak a zsidók ünnepezték őt.

Nagy szerencsében részesülhet

ha nálunk vesz részt az

osztálysorsjátékban

Főnyeremény szerencsés esetben

500.000 P.

Minden második sorsjegy nyer!

Rendeljen tehát *mielőbb* sorsjegyet

WEISZ BÉLA ÉS TSA

bankház főelárusítóknál

Budapest, VII. Dob-u. 9.

Sorsjegyek árai osztályonként:

Egész **24 P.** Fél **12 P.** Negyed **6 P.**

Huzás április 17-én és 20-án.

Tel. J. 423-88. Szombaton zárva.

Madame Pallier teája

Mikor néhány évvel ezelőtt *Hubay* Jenő vendégszerető házában teára gyűltünk össze, ahol egy sikerült házi koncert keretében *Mécs* László ismert szlovenszókai magyar költő munkáit a vendégek előtt elszavalta, senki sem érezte közülünk, hogy politizál vagy demonstrál. Csak azt éreztük, hogy egy kiváló magyar költő mutatkozik be a magyarországi írók és művészek szűkebb társaságának.

Pallier Václavné, a budapesti cseh-szlovák követ bájos feleségének legutóbbi teadélutánján sem azért jelent meg a magyar író- és művészvilág számos kiváló képviselője, hogy ott a magyar-cseh lelki közeledést ünnepelje.

Mi — higgye el nekünk *Milotay* István, — tiszteljük a tekintélyt és nagyrabecsüljük *Berzeviczy* Albertet, aki szintén családja kíséretében megjelent a követné teáján. De amidőn *Berzeviczy* Albert belépett senki sem gondolt arra, hogy: no most a Magyar Tudományos Akadémia elnökének személye hivatalos színezetet ad a kedélyes családi ízű összejövetelnek. Senkinek sem jutott eszébe, hogy *Berzeviczy* közéleti- és tudományos jelentőségét összehasonlítsa például a *Móricz* Zsigmonddal vagy *Kosztolányi* Dezsőével. Szóval nem demonstrált ott senki, hanem megitta teáját és megevett, ha kedve tartotta, egy-két torta-szeletet.

Teaközben magyar és szlovák költők és zeneszerzők műveit adták elő magyar és szlovák nyelven. Ez mindenesetre azzal a céllal történt, amiről a csehszlovák kolónia magyar kultúrestjéről közölt beszámolóinkban már megemlékeztünk. A szlovák előadók művészi teljesítménye az irodalmi izlésű vendégek teljes elismerésére rá is szolgált és örömmel állapítottuk meg, hogy a szlovák művészek kitűnően beszélnek magyarul. Várakozásunkon felül kedélyes és fesztelen volt a követné teadélutánja, amelyen *Pallier* Václav meghatalmazott miniszter és követ nejével együtt a legszívélyesebben fogadták a ma-

gyar író- és művészvilág reprezentánsait. Otthonosan érezte magát mindenki, nemcsak a követ és nejének szeretetreméltósága miatt, de azért is, mert *Straka* Antal követségi sajtóattasé, akit a magyar írók- és művészek mind személyesen ismernek, a házigazda mellett az ő megszokott közvetlenségével és kollegiális modorával minden feszültséget eloszlatott. Az ő választékos ízlésének felelt meg a kis művészi program is, amelyért dicséret és nem gáncs illeti.

A teadélután szereplői közül feljegyeztük a következő neveket:

Dr. Blahó János és neje *Bartos* Ilona bratislavai operaénekesek; *Koricánsky* Gusztáv zongoraművész, *Elek-Ekker* Szidi a m. kir. Operaház tagja, *Fehér* Artur szavalóművész, *Harmanova* Olga szavalóművésznő. stb.

A vendégek között láttuk: *Basili-des* Máriát, *Heltai* Jenőt, *Móricz* Zsigmondot, *Harsányi* Zsoltot, *Hantos* Elemért, *Vámbéry* Rusztemet, *Balassa* Józsefet, *Schöppflin* Aladárt, *Hefesi* Sándort, *Radnay* Miklóst, *Kodály* Zoltánt, *Karinthy* Frigyes, *Lakatos* Lászlót, *Zsolt* Bélát, *Szántó* Rudolfot, *Komlós* Aladárt, *Singer* Leót, a *Praeger* Tagblatt és *Erdélyi* Árpád a *Deutsche Ztg.* *Bohemia* budapesti szerkesztőit és családtagjait, *Márkus* Aladárt, lapunk főszerkesztőjét és nejét, valamint számos más ismert személyiséget.

Kifestik-e, vagy nem festik ki a kassai orthodox templomot? — ez a kérdés tartja izgalomban most a kassai zsidókat. Az egyik párt azt mondja, hogy elég az alap fehérszín, a másik azonban a fehér színt be akarja aranyoztatni. Nem is lényeges emellett, hogy ez a hitközségnek 30.000 koronájába kerül. Ők ezzel igazán nem törődnek. Ők önzetlenek. Azaz, hogy is mondta a *Bal-Schem*? Ahol az ember aranyat lát, ott csak önmagát látja. Ezért kell bearanyozni a kassai orth. zsidó templomot...

Az Egyenlőség és egy kis indiszkreció

Fehér Artúr
előadóművész

Az *Egyenlőség* egy kis indiszkreció nyomán azt a hírt publikálta, hogy *Fehér Artúr*, a kitűnő előadóművész „*Prágával*” az irányban folytat „*tárgyalásokat*”, hogy dr. Szabolcsi Lajos halhatatlan költeményeit német nyelvű fordításban Csehszlovákiában előadhassa.

Kompetens helyről kapott információ szerint ez a hír — ha nem is nélkülöz minden alapot — a valóságnak nem felel meg.

A hírből csak annyi igaz, amit az *Egyenlőség* elhallgatott.

Az itteni csehszlovák kolónia által rendezett cseh-magyar irodalmi közeledést célzó kultúrest megrendezésében szerkesztőnk is közreműködött. E siker adta az impulzust ahhoz, hogy a cseh-magyar irodalmi közeledést az *Új Ut Fehér Artúr* és *Spielberger Leó* csehszlovákiai főmunkatársunk közreműködésével Csehszlovákiában ren-

dezendő kultur=estek keretében *kimélyítse*.

Az *Új Ut* már össze is állította programját, amely felöleli a magyar cseh, szlovák és zsidó írók és költők *reprezentánsainak* legkiválóbb alkotásait. Ennyit az igazság kedvéért!

Első zsidó hősi avatás Budapesten

A magyar zsidóság vágya végre beteljesedett. Az Omke felolvasó estje keretében dr. *Hevesi Simon* vezetőfőrabbi megkapó szavakkal a zsidóság hősév avatta fel dr. *Szabolcsi Lajos* főszerkesztőt.

Futótüzként terjedt el e hír a szélrózsa minden irányába és ahova megérkezett, osztatlan örömet okozott minden zsidónak *faj és felekezetre* való tekintet nélkül.

Az *ujdonsült* hős számtalan üdvözlő táviratot kapott. Ezekből csak egyet

közlünk, amely fényesen dokumentálja, hogy minő népszerűség és közkedveltségnek örvend dr. *Szabolcsi Lajos* főszerkesztő még külföldön is.

T Á V I R A T.

Sanghai, főhadiszállás
dr. Szabolcsi

Budapest Egyenlőség
szivem és lelkem teljes melegével üdvözöllek hőssé való kinevezésed alkalmából. — Szükségem volna rád. Ha Samuka nélkülözhet jójj, várlak.

Nomura főhadvezér

Shaw és a zsidóság

Persze, hogy elítéli az antiszemitizmust, — „hivatalos” használatra szánt nyilatkozataiban. Belül azonban Shaw is antiszemita. Erre vallanak ismételt nyilatkozatai és irodalom-kritikai megjegyzései.

Legutóbb Moszkvában járt az angolok íróbálványa és ott a Zsidó Távirati Ügynökség képviselőjének nyilatkozott az antiszemitizmusról. A mozgalomról elítélően nyilatkozik és *Stalint* (!) idézve, ezt a mozgalmat a „barbár idők maradványának” bélyegzi. De milyen kommentárral? Shaw szerint a „világ már régen megbékült a zsidósággal, de a zsidó nem akar megbékülni a világgal!” Hogy ennek pont a fordítottja igaz, azt minden elfogulatlan ember tudja, de Shaw, aki más alkalmakkor sem átalított a zsidóságon egyet vágni, saját magához volna hűtlen, ha paradox véleményét megmásítaná. Shaw szemére veti a zsidóságnak, hogy túlbecsüli önmagát, mert szerinte a zsidó fajára büszke, beképzelt és azt hiszi, minden tekintetben kiválik embertársai közül. Szerinte „a zsidókérdés megoldásához a legfontosabb lépés az volna, ha a zsidók végre megszabadítanák magukat túlértékelési komplexumuktól.”

Ennek a tudományos hangzású frázisnak is ellentmond a zsidóság valószínű magatartása. Igaz, hogy a zsidó tiszteletben tartja több ezer éves múltját és a tradíciókat, de ugyanezt teszi minden kultúránál és enélkül egyetlen nép sem maradhatna meg az emberiség konstruktív tényezőjének. A faj-öntudatot sem szabad elítélni, noha a fajiság tudományos meghatározása eddig nem igen sikerült, de nem is érdeke a zsidóságnak, hogy faji tekintetben izolálják, mert eddig minden fajelmélet elsősorban a zsidóság létérdekei ellen valónak bizonyult.

Ami pedig a zsidóság öntudatértékelését illeti, nézetünk szerint nem áll meg Shawnak ez a megállapítása sem, mert a zsidóság boldog volna, ha végre egyenlő értékűnek ismernék el.

A sokat felhánytorgatott „kiválasztottságot” is félremagyarázzák. A zsidóság kiválasztott népnek érzi magát, de nem azért, hogy a többi népeken uralkodjék, hogy előnyöket arrogáljon, hanem kötelességnek fogja fel abban az irányban, hogy az egyisteniséget és az etikai parancsolatokat az egész világon elterjessze.

Bernard Shaw elfogult a zsidósággal szemben. Egyízben a francia irodalom provincializmusát és a francia dráma hanyatlását kritizálta, amiért Henry *Bernstein* megleckéztette. Shaw a többi közt ezeket válaszolta *Bernsteinnak*: „Bernstein ne álljon ki a francia nemzet védelmére (!) ő nem francia, hanem zsidó. Ha Bernstein a nyugati fajokat tiszteli, ez nem egyéb bálványimádásnál. A zsidóknak különben is nemes gyengéjük, hogy ideáljaikat bálványokul teszik meg s így még a legostobább francia előtt is térdrehullanak.” Hát ha Shaw ezt komolyan gondolta, hogy egyeztetni össze ezt a zsidó túlértékelési komplexumával?

Bernstein ezt felelte nagy angol riválisának: „Őn két hónapig gondolkodott a válaszon. Ha Ön valóban költő volna és nem fecsegő, akkor nem az orrommal, hanem az érveimmel foglalkozott volna.”

Shaw következtetlenségét a zsidókról alkotott véleményében egyébként pasztikusán kidomborítja egy másik nyilatkozata, amely így hangzik:

„És vajjon nem nagyhatalom-e a zsidóság már ma is valamennyi művészetben, a tudományban és irodalomban országszerte a világon? A zsidó az agyember, akinek nagy szerep jutott valamennyi nemzet igazgatásában és vezetésében!”

Masaryk és a zsidók címmel hatalmas munkát adott ki Spielberg Leó, az Új Ut csehszlovákiai főszerkesztője. Az elmúlt évben megjelent könyvet az egész sajtó méltatásban részesítette. Megrendelhető a szerzőnél: Pozsony, Szarvas utca 2.

Az antiszemitizmus keresztény szempontból is elvetendő

A német tudományos művekben igen divergens szempontok jutnak érvényre az antiszemitizmus kérdéséről. Megelégedéssel állapítjuk meg, hogy a „Herder & Co. (Freiburg im Breisgau) kiadásában megjelenő úgynevezett „Nagy Herder” — lexikonban az antiszemitizmus meghatározása teljesen megfelel azoknak a szempontoknak, amelyeket az elfogulatlan tudományosságnak szem előtt kell tartania.

Az említett munka az antiszemitizmus mozgalmának történeti áttekintése után annak keresztény szempontból való értékelését adja.

Maga a szó (antiszemitizmus) képzése ugyan nem helytelen, de közkeltű alkalmazása hamis. Mert ez a szó tulajdonképpen sémita — ellenséget jelent, ennek ellenére kizáróan zsidóellenességet jeleznek vele. Maga a szó aránylag fiatal, mert elsőkben 1878-ban bukkan fel, még pedig egy Marr Vilmos nevű kikeresztezelt zsidó kisebb írásművében.

Az antiszemitizmus lényegét a lexikon abban „az ellenszenvben látja, amelyet a többség egy befolyásos kisebbséggel szemben érez.” Ezt az ellenszenvet növeli, hogy „a zsidók nagy szellemi értékekkel, de túlzott önérzettel is rendelkeznek.” Ehez járul gyakran „a zsidók gazdasági ügyessége, rendkívüli alkalmazkodó képessége és simulékonysága is.” Ezek a zsidó jellemsajátosságok azonban lélektanilag úgy magyarázhatók, hogy „a hosszú időn át történt elnyomás és korlátozás következményeként feszültség állott be a zsidóságban, amellyel a legmagasabb teljesítményre való csodálatraméltó törekvés párosult.”

Az antiszemitizmust már az Ókorban ismerték, akkor azonban tisztán vallási jellegű volt, a középkorban azonban leginkább gazdasági okai voltak, még pedig „a zsidóságnak a gazdasági életben való predomináns szerepe folytán.” Európában az anti-

szemitizmus a XI—XII. századoktól kezdve érvényesült és számos tömegmozgalomnak és tömegkatasztrófának lett az okozója. Manapság a lexikon szerint kétféle antiszemitizmus van: a faji — és az állampolitikai.

A mozgalom keresztény szempontból való értékelése során a lexikon szószerint a következő alapvető igazságokat állapítja meg: „Az antiszemitizmust keresztény szempontból el kell vetni,” továbbá megállapítja, hogy „a katolikus egyház az antiszemitizmust, mint olyant már régen elvetette.”

Az egyébként tárgyilagos értékelésnek van azonban egy szépséghibája is. Az alapvető megállapításokat a könyv ugyanis a következő, ellentmondásnak ható magyarázattal toldja meg: „Meg van engedve a liberális zsidó körök valóban káros befolyása elleni védekezés szellemi és gazdaságpolitikai téren, még pedig jogi és erkölcsi eszközökkel, de leginkább fölényes és pozitív teljesítményekkel.”

Holder József:

Dalol a vérem

Vérem nagy ívbe szökken:
Budapesttől Jeruzsálemig,
S míg tövis-szúrt lábam
Ott áll a Szinaj hegyen
A vérem dalol:
Nekem mindegy, nekem mindegy
Csak ember, Ember legyen.

Zsidó vagyok, zsidó a vérem
De sohasem érzem
— Ha nem mondja más —
Hogy van ember, más, idegen,
Aki nem testvérem.

Mert én azt tanultam:
„Szeresd...”
Be régen tanultam ezt
A Szinaj hegyen,
És azóta dalolja vérem:
Ember, Ember legyen.

A zsidóság a tudományban és az irodalomban

A kereszténység és zsidóság alap-gondolatának eltéréséről tanulságos stúdium jelent meg a „Die Lehren des Judentums nach den Quellen” című gyűjteményes műben. Ez a mű Engel Gustav leipzig kiadónál jelent meg és annak utolsó kötetében dr. Baeck Leo bevezetésül a következőképpen ismerteti nézetét a kereszténység és zsidóság hitének alapvető különbségéről.

Az ember tanából indul ki az alapvető különbözőség a keresztény theológiában. A régi biblikus felfogás szerint az ember Isten képére teremtődött és ezáltal teremtő erővel ruházott fel. Az ember mint teremtmény tehát maga alakíthatja életét, amely adatott neki, abban megvalósíthatja a jót, amidőn Isten parancsát teljesíti, ha pedig megtévedt, meg is térhet. És miután módjában van megtérnie, tegye is.

Ezzel a felfogással áll szemben a másik, amely az ember életében csak a létrejöttet és előre meghatározottat, tehát a megteremtőt látja. Az embert ez a felfogás megfosztja a kezdeményezés és megtérés erejétől, kétségbe vonja annak tiszta és szabad személyiségét. E felfogás szerint az ember útjain és céljaiban a magasabb, isteni hatalomtól függő. A Szt. Páli teológia szerint az ember magától és maga által semmire sem képes, nem adatott meg neki, hogy életének meghatározott alanyává legyen, a jót saját erejéből gyakorolja hitében, amelynek eképpen erkölcsi alapot adjon.

A keresztelés és úrvacsora (szakramentumok) csodatevései által önlenek az isteni kegy folyamatai az emberbe és csupán ezek által kerül az ember kapcsolatba az Istennel. Ezeknek a szentségeknek révén mentesül az ember a bűntől és a földi eltévelyedésektől. A szentségekben való részvétel az ember által elérhető legfőbb élmény, a legbensőbb jámborság. A jámbor ember e szerint csak elfogadó

objektum, amelyhez azután a szentségek kezelői: a papok csatlakoznak, akik neki a szentségeket nyújtják, úgy hogy az ember Isten szolgálatában megszűnik ethikai alany, vagyis személyiség lenni.

A kereszténység, hogy az embernek megváltásra-szorultságát hangsúlyozza, már az első ember büntetését teszi meg lényegéül. A zsidóság felfogása szerint a bűn *individuális*: csak az egyes ember bűnözik, amikor cselekedete által Isten parancsaival jut ellentétbe. Az egyházi tan szerint a bűn lényeg-meghatározó, az emberi nem megjelölése, ősbűn. Az ember a bűnben fogant és a bűn marad meg sorsául, ha nem mentesül a kegy csodája által, amely kiemeli őt a bűnből, a földi esendőségből egy magasabb világba.

Az ethika ezzel elveszti központi helyét, amellyel a zsidóságban bírt. Mert a „törvény”, mellyel Szt. Pál szembeszállt, nemcsak az úgynevezett cerimonia — előírás, hanem „törvény” szerinte a biblia minden parancsolata. Mindezek a törvények jelentőségüket veszítették és az Újszövetség tartalma kizáróan a *megváltás*, amely itt az ethikai lényeg centrális helyébe lép.

Az új hit határozza meg az isteneszmét is. Isten most Szt. Pál kifejezése szerint „Jézus Krisztus urunk atyja”. Mert Isten tulajdonképpen azal ajándékozta meg az emberiséget, hogy Jézus Krisztust küldte, az ő személyében, csodálatos életében és halálában van a jövődő megváltás záloga. A benne való hit a kegy kezdete. Eképpen Jézus az Isten és az emberiiség között áll és az egyes ember nem állhat közvetlenül Isten elé. Jézusban tehát a teológia felfogása szerint az Isten emberré lett.

Az isteni parancs tehát bensőleg nem szabadíthatja föl az embert s így csupán a kegyes csoda révén váltható meg. Miután az ősbűnnel szemben csak teljes megváltás lehet-

séges, a megváltás lesz a vallás lényegévé és aki ennek zálogát nyújtja, Krisztus: az emberiség képviselője-

ként lép az Isten elé. A hit zárt rendszere ez és abban van a zsidóság és kereszténység különbsége.

A bratislavai zsidóság és a zsidó „reneszansz“

Az elmúlt napokban három évi távollét után Pozsonyba érkezett a Strammer-féle zsidó szintársulat, amely a világ minden részében becsületet és hírnevet szerzett a zsidó színjátszásnak. Strammerék az összes csehszlovákiai városokat megelőzve először Pozsonyba jöttek és négy előadást tartottak. A műsoron a zsidó irodalom legújabb és legjobb alkotásai szerepeltek. A társulat tagjai mind elsőrendű színészek. A szlovák Nemzeti Színház a legnagyobb előzékenységgel bocsájtotta rendelkezésükre a színház épületét.

A pozsonyi zsidók cserbenhagyták a zsidó színészeket. Negyedházak előtt játszottak a világhírű zsidó színészek. Abban a városban, ahova, ha eljön a német színház, hetekkel előtte lefoglalnak minden helyet és zsúfolásig telik meg a színház.

A pozsonyi zsidóknak ezt a szabotálását

nem lehet figyelmen kívül hagyni, mert ez nem elszigetelt jelenség. Egy évvel ezelőtt itt járt a Vilnaer Truppe legremekőbb színészeikkel, a legjobb darabokkal és megtörtént, hogy az előadást nem is tarthatta meg, mert csak 40 ember ült a nézőtéren.

Hogy ez így meztelenül nézve mit jelent, arról könnyen alkothatunk fogalmat magunknak: A pozsonyi zsidók szégyenlik zsidóságukat és tüntetően távolmaradnak a zsidó színházról. Igaz, hogy ugyanakkor egyesek „zsidó reneszánszról“, „zsidó kulturfeladatokról“ prédikálnak.

A Strammer és a vilnai zsidó szintársulatok pozsonyi kudarca azonban mindennél többet mond. Szegénységi bizonyítványt állított ki a pozsonyi zsidóságról örök időre.

(s. l.)

Ki a cikk szerzője?..

Kitűnő cikksorozat jelenik meg egyik pesti felekezeti lapban, amelyet írója szerényen egyszer zárójelben *P.*, másszor *p. m.* betűkkel jegyez. A feltűnéstklítő cikksorozat írójának kiléte iránt sok érdeklődést kaptunk és ezért telefonon felhívtuk a lap szerkesztőségét.

— A főszerkesztő ur nincs itthon. *Sch=norwégián* van... A cikksorozat szerzője a főszerkesztő ur. Az író neve szerkesztőségi titok...

Minden titok azonban kiszivárogt. Régi igazság ez. Szerkesztőségünk matematikusának sikerült a (*P*) és az *m. p.* képletet megoldani:

P = plágium. bezárva = *P* nincs kizárva. Az *m. p.* képlet pedig azt jelenti: *man probiert*. Talán nem jönnek rá az irodalmi *genévere*...

A tantiém és a hitközségi adó.

Boros Elemér, az ismert nevű drámaíró sokallta a rárótt adót és a hitközségi adókiadó bizottságtól annak leszállítását kéri.

— Ugyan kérem, — mondja a kiadó bizottság elnöke, — Ön kér leszállítást, aki annyit keres?! Cikkei jelennek meg itt is, ott is, azonkívül kapja a színházi tantiémeket...

Boros Elemér erre rámutatott az adókiadó bizottság egyik tagjára, aki színigazgató volt és a következőket feleli:

— Kérem, ha ettől az urtól megkapom azokat a tantiémeket, amelyekkel adósom, belenyugszom még a rám rótt adó fölemelésébe is.

A volt színigazgató elpirult. — Boros Elemér adóját — leszállították.

Ha akarom vemhes . . .

Üzérkedés a vallással

Ha a jó Isten akarja, még a kapanyél is elsül. A Mindenható földi szolgálójának sem sokkal kisebb a hatalma s ha akarja a kóser tréflivé lesz és viszont . . .

A kassai orthodox rabbinátus aszerolta a *Kalodont fogkrémet* azzal a megokolással, hogy a gyártásnál olyan anyagok kerülnek bele, amelyek tréflik. A Kalodont cég természetesen nem hagyhatta ennyiben a dolgot, mert egzisztenciális kérdést jelentett számára. Tárgyalásokba bocsájtkozott a rabbinátussal. A tárgyalások eredménnyel végződtek, hisz ez természetes. A Kalodont fogkrém gyár *Pack* kassai dájén egyik fiát

masgiachként alkalmazta és azóta kóser a Kalodont fogkrém.

Munkácson ügylátszik felbuzdultak ezen a sikeren, mert ott viszont az Ost-See heringeket aszerolták. A *Kala* prágai cég megijedt és szintén tárgyalni kezdett. Ugyancsak eredménnyel. Itt csak az egyik munkácsi dájén *rokona* került be masgiachnak a Kala céghez. Azóta az Ost-See hering is kóser.

A Kalodont kóser. A hering kóser. Ellenben a rabbinátusok lelkiismerete valahogyan *nem kóser* . . .

Csunya és fellázító üzérkedés ez a vallással! . . .

KÖNYVEKRŐL, IRÁSOKRÓL

DIE ZWÖLF TITANEN. Tizenkét kimagasló zenealkotó életének egy-egy markáns szakát ismerteti könyvében *Tolnai* Alfréd, lapunk munkatársa. A maga nemében páratlanul érdekes jellemrajzokat *Tolnai* magyarául írta meg. Jeles német fordítása dr. *Lax—Moskóczy* Margittól való. *Beethoven, Chopin, Grieg, Haydn, Händel* és kortársaik emberi alakjai elevenednek meg a könyvben, melynek fejezetei a nagy mesterek egy-egy művének elnevezésével vagy életük jellegzetes eseményeivel vannak megjelölve. A lexikális művek és breváriumok száraz adatanyaga helyett *Tolnai* életadálékokkal jellemzi titánjait. Költői munkát szentel a zeneköltőknek és egy-egy életmozzanattal vagy eseménnyel jobban jellemez, mint kötetekre menő tudományos adathalmazással. A könyvnek irodalmi értékén felül pedagógiai jelentőséget is tulajdonítunk. Az iskolának ilyen könyvekből kellene tanítani s játszva tanúlnák meg a legnehezebb irodalmi és művészi problémákat, amelyek a mai tanulási rendszer mellett a detailoknak fárasztó túltengése miatt sokszor meg sem tanulhatók.

A „Concordia” (Bratislava-Pozsony) kiadásában megjelent munkának minden művelt ember könyvtárában volna helye.

Luzzatti életéből.

Ez év elején jelent meg *Luzzatti* Luigi, a nagy olasz, zsidó vallású pénzügyminiszter emlékiratainak első kötete, melyben az államférfiu 1875-ig terjedően mondja el élettörténetét. (A könyvet *Nicola Zamichelli* bolognai könyvkiadó adta ki.)

Luzzatti 1848-ban 7 éves volt és egy zsidó magániskolába járt, amikor a forradalom első hírei az akkor osztrák uradalom alatt volt Velencében érték.

Családja gyűlölte az osztrákokat, aminthogy az olasz zsidóság később az osztrák-magyar monarchiával szemben is ellenszenvvel viseltetett. Mert az olasz zsidó a régi monarchia területén éppoly irredenta volt, mint olasz származású honfitársai. A triesti zsidók fiai a háború alatt p. u. (politisch unverlässlich!) jelzésű katonai okmányokkal voltak „megbélyegezve.”

Luzzatti mint tiszt szolgált a nem-

zeti gárdában. Bátyja, Dávid pedig a „Remény gárdájához” csatlakozott, amelybe már 9 éven felüli fiúkat is felvettek.

Luzzatti gyermekkori emlékei borzalmasok. Velence ostroma alatt a halált háromféle alakban látta mint gyermek: éhség, kolera és ágyúostrom.

Családja vallási helyzete az akkori Velencében ugyancsak bizonytalanná vált. Már ifjú korában volt alkalma vallását, melyet egyébként kritikai szemmel bírálta, megvédeni. Anyjánál egy ízben egy katolikus család volt látogatóban, mely rosszat beszélt a zsidókról. Nyomban elhívta fiát, aki azonban nem akarta a két család barátságát megzavarni és a vendégszolgát ostoba megjegyzéseire egy katolikus könyvidézettel felelt, mondván:

„Akarják tudni, hogy mi a véleménye Szent Bernátnak? Ubi Judaei desunt, pejus judaizare dolemus Christianos soeneratores.” (A zsidók közt éppúgy mint a katolikusok között akadnak uzsorások.)

„De a zsidók között bizonyára több az uzsorás, mint a katolikusok közt” — felelték a vendégek.

„Ez arra az időre helytálló volt — fejezte be a vitát Luzzatti — amikor a zsidóságnak nem volt szabad sem ipart űzni, sem földműveléssel foglalkozni, hanem pénzügyletekre kényszerült. Ma a zsidó uzsorások száma igen kevés.”

Luzzatti édesanyja el volt ragadtatva fia véleményétől, aki anyjának akkor először meg merte mondani azt a nézetét, hogy *valamennyi nagy vallások csak különböző hangjai egy isteni hárfának...*

Az államról Luzzatti 1875-ben az olasz parlamentben ezeket a hitvallomásszerűen hangzó szavakat mondotta: „Az állam egy nagy költemény, melyben valamennyi hangok és akkordok egybeolvadnak. Semmiféle elmélet nem magyarázhatja meg az állam lényegét, sem a koncentrációé, sem a decentralizációé, sem a szabad megegyezés, sem az abszolút államhatalom. Hogy az államot felfoghassuk, valamennyi elemre van

szükség és mind az elemek még ugyis hiányt mutatnak, amely felfoghatatlan, titok, amelyen egy nagy nemzet léte alapul.

A cseh tanár, aki áttért a zsidó vallásra

Ilyesmi is megtörténhetik. És meg is történt. Pozsonyban a múlt héten. Stetina József csehországi tanár, aki 3 év óta Selmezbányán tanítja az algebrát és a matematikát, bejött Pozsonyba, befeküdt a zsidó-kórházba és elvégeztette magán a rituális műtétet.

A kórházban beszélgetünk vele:

— Csodálom, hogy önök zsidók csodálkoznak azon, hogy én a zsidó vallásra tértem át. Hát van ennél szebb és emberiebb hit? Melyik vallás dicsekedhetik annyi nemes motívummal, szociális velleitásokkal, mint a zsidó? Én már három évvel ezelőtt eltökéltem magamban, hogy zsidó leszek és már két éve, hogy zsidó módra élek. Nem eszem tréflit és elintézttem a tanügyi fórumoknál, hogy elengedték nekem a szombati írásbeli munkát. Azóta szombaton csak feleltetek és nem írok.

Valóban ritka jelenség! Egy cseh ember 1932-ben áttér a zsidó vallásra, nem pénzért, nem szerelemért, nem érdekből, *csupán meggyőződésből.*

El lehet ezen az eseten gondolkodni. Ma, amikor zsidaink nagy része arra az álláspontra helyezkedik, hogy ő felekezeti alapon áll, ugyanakkor pedig nem tart a vallásból semmit, Stetina József 39 éves cseh tanár öntestéből szakított ki egy darab húst, hogy megtérhessen Ábrahám szövetségébe és tartani akarja a vallást.

Kavarodás támadt a kassai koserhus mézszárosok között és természetes a háttérből a rabbínátus izgatja a kedélyeket. A rabbínátus túl nagyra meretezi a saját hatáskörét és nyugodtan állíthatjuk, hogy visszaél vele. Könnyű neki. Ő visszaélhet, mert meg is él belőle. De mit csináljon a szegény ember, aki még ma is csak 16 koronát fizet egy kiló marhahúszért? Erre adjon feleletet a kassai orth. rabbínátus!...

A chalucok dolgoznak!..

Az ég boltja még szürke, mint a bánat,
A nap sugára már harcolni kezd,
Hebron fölött megvillan tompa fénye,
A hajnal-csönd elfogja még a neszt.
Jordán vizének habja muzsikálgat,
A hullámok ébresztőt dalolnak,
Ott vannak már ők: a hős pionérok,
A chalucok dolgoznak... dolgoznak!...

*

Az ős zsidó hon évezredes földjét
Ó, mennyi könny, mennyi vér öntözte!...
Szegény zsidót az átkos szolgaságban
Ezer bilincs alázza, gyötörte...
Zokogva száll az ősi héber ének,
Haláléneke bűnnek s gonosznak...
Fölkelőben a megújhódás napja...
A chalucok dolgoznak... dolgoznak!...

Felszabadult a litván, lengyel és eszt
Felszabadult rabságából a lett,
A zsidó sem maradhat örökké rab —
Szabad honához töri a követ...
Mért csak a zsidó legyen, akit üznek,
Kergetnek s véresre ostoroznak?!
Ne féljetek!... Az ősi zsidó földön
A chalucok dolgoznak... dolgoznak!...

*

A Szentföldet bár leigázta Róma,
Hiába szántotta arab s török
Hiába lett e föld barbárok földje,
Miénk a zsidó vér szentelte rög.
Miénk Hebron, Karmel és Szináj tája,
S ha századok ezer vészt is hoznak,
Őrt állnak ők... Az ősi zsidó földön
A chalucok dolgoznak... dolgoznak!...

A kosicei községi választások és a zsidó párt

Április végén tartják meg Kassán a községi választásokat. Már most megindult a küzdelem Hogy a többi pártok mit csinálnak, az bennünket közelebbről nem érdekel, itt csak annyit említünk meg, hogy az egyik párt mindenki által elítélt választási trükkhöz folyamodott és ebbe Brach Sámuel, a kassai orthodox hitközség tudós főabbiját is bekeverték. Természetesen éppen az ellenkező hatást érték el, mert az öntudatos zsidóság nem felejtette még el, hogy az 1929 évi parlamenti választásokon kerszoc. befolyás alatt egyetlen zsidót sem tettek az egész országban a listára.

A zsidóknak megvan a maguk pártja: a zsidó párt. Amióta Reisz Gyula dr. kezéből kivették a gyepőt, azóta a zsidó párt szekere sima úton halad előre és mindenütt nagy

talaja van. Áll ez különösen Kassára, ahol a pártnak olyan nagyszerű vezetői vannak, mint *Goldberger I.* mérnök, *Winkelsberg I.* mérnök, dr. *Kronovith* stb.

A kassai zsidóknak a bizalma *Goldberger* mérnök felé irányul és nem is lehet vitás, hogy mást jelöljenek a zsidópárt listájának első helyén, mint őt. Ahogy azonban már ilyenkor lenni szokott, az önjelöltek és tülekedők is megindították az ostromot és saját magukat lanszírozzák. Ezuttal nem akarunk neveket említeni, de a hangulat után ítélve, kijelenthetjük, hogy a kassai zsidóság olyan embereket akar a város parlamentjébe küldeni, akik nemcsak a választások előtt adnak életjelt magukról, hanem mindennap küzdenek és áldoznak a zsidó fronton.

Csillagfényes éjszakákon...

...Csillagfényes keleti éjszakákon
Régi legendák regélik nekem, —
Hogy Ráchel anyánk sirjából felkelve
Sírva-sír, gyászol csendes éjeken.

...Hogy Bét-Lechem csöndes útján az éjben
Rachel anyánk fehér szelleme jár,
S ha valahol a földön hull a könnyünk,
Mind oda, az ő szent sirjára száll.
Ha valahol a vérünk hull s hátunkon
A gyűlöletnek tüzekéje szánt,
Csillagfényes éjeken imádkozva
Sír, zokog értünk Rachel ősanánk.

Rachel anyánk szent könnye egyre hull még
Sok néma éjben a szent sír fölött!
Megöntözi, szent könnyek harmatával
Borítja el az őszi szent rögöt.

Jordán felől álmodozva száll a szellő
S ha messze, messze a világba száll,
Elbeszéli, hogy Rachel anyánk szíve
Nem nyugszik: a gyermekeire vár.

Rachel anyánk! ha uttalan útnak,
Útvesztőjén bolygó sok gyermeked
Visszatér hozzád, te is megpihensz majd,
Te is letörölöd hulló könnyedet!

Csillaggal átszótt csöndes éjszakákon
Szárnyat kibontva száll a képzelet.
Csillaggal átszótt csendes éjszakákon,
Ha a szememről messze száll az álom.
Rachel anyánk együtt sírok veled!
(Tel-Aviv)

NEMANYI ENDRE.

Hát nem elég a mi bajunk? Még a költészetben is hajba- kapunk?...

*Két hitsorsos lap egy dilettáns
pap versén keményen összecsap és
kikap a vers és kikap a pap...*

„Én bizony csak váltót adtam, három-
száz tallérost,
Másvilágon majd törleszttem, nincs
módomban még most.
S kivettem a kétszáz tallért
(amit keresztény paptársai a sírba
helyeztek a hagyományozásért).
Váltómért cserébe, mit otthagytam
bátyám uram feje alá téve.”

*Igy szól a szólnoki pap furfangos
éneke, amelyért okkal-móddal, de
okosan dorgálta meg Sass Irénke.
Vidéki Újságíró és az Egyenlő-
ség „lőhátról” hadakoznak „jelen-
téktelen nőíró” ellen, — de mérges
harci nyilaitól a nőíró nem terült el
a porondon sebzetten...*

*Hivatalos határozat sem segít
ebben a perben, — Nőíró a maga
igazát megvédi fölényesen.*

*Verselni, lám, nem nehéz, de
nem is hálás dolog. Pláne ha pap-
ember rosszul versel és a Kritika
— botot fog...*

Risum teneatis amici!

délyi.

A HUSVÉTI ÜNNEPEKRE

**Ne halasztgassa husvétli bevásárlásait az utolsó ünnep
előtti napokra. Vásároljon már mostan.**

Bata

Cipőcskéinkhez olcsón bevásárolhatja nálunk a megfelelő színű haris-
nyát is. A következő áron árusítjuk őket: erős női gyapotharisnya Kc 6.-
flórharisnya Kc 10.-, finom selyemharisnya Kc 9.-, 12.- és 13.-, erős
férfi gyapotharisnya Kc 2.- és 3.-, sima cérnaharisnya Kc 5.-, cérna
selyemmel Kc 7.-, tartós gyermekharisnya Kc 3.-, 5.- és 7.-. Fiókjaink-
ban hozzáférhető helyen vannak kitéve, hogy megkönnyítsük Önnek
a választást.

A VERÉB

Írta: **Márkusné
Beer Erzsébet**

Poprád. A behavazott Tátra csúcsa büszkén veri vissza a felkelő nap ragyogó sugarait. A két hatalom: egyik a hideg, másik a melegség erejével hosszú évezredek óta folytatja eldöntetlenül a mérkőzést...

Hepe-hupás, girbe-gurba utcán keresztül a főtérrre jutok. Egyik kétemeletes ház előtt összeverődött embertömeg izgatottan a tetőzetre bámészkodik.

A ház eresze és az esővizlefolyócső között madárfészek, amelyből hosszú kócszálon kis veréb függ. A kócszál a kis madár körmös lába köré csavaródott s amint a bajbajutott vergődve szabadulni akar belőle, ingaszerűen, összevisszaságba leng. Mennél jobban igyekszik a kis veréb szárnyait csapkodva veszedelmes helyzetéből szabadulni, annál jobban csavarodik a

kócszál, most már a nyaka köré is és megfojtással fenyegeti.

A tömeg izgalma nőttön=nő. Egy állatkedvelő felszalad a második emeletre, kiáll az ablak párkányra és seprőnyéllel igyekszik a kócszálat eltépni, ami hosszas kísérletezés után sikerül. A kis madár nagy ivben lefelé esik s hogy azt a biztos agyonzuzódástól megmenthessem, kezemmel felfogom.

A kimerült madárka aléltan terül el tenyeremen. Fáradtan, mélyen piheg, kis teste reszket, vonaglik. A megmentett verebet hónaljamba helyezem.

Két óra múlva a kis veréb visszanyeri erejét, de csak a kocsiutig bírja a repülést. Újból a hónaljamba helyezem védencemet. Ebéd után ismét próbarepülésre bocsátom a madárkát, már jobban, de még mindig nem repül tökéletesen. Újból meg akarom fogni a verebet... az menekül előlem... felrepülni nem bír és az uttesten ide-oda repdes. Játszi gyermekmódon futok utána, utolérem, amikor épen a városi főcsatornának vasrácsára repül. Lehajolok hogy megfogjam a verebet, amely hogy elrejtőzzék, hirtelen a vasrács nyílásába bujik és mielőtt megakadályozhattam volna, a kis ostoba beleesik a vízzel telt mély csatorna medencéjébe...

Hosszan, fájdalmasan néztem a fulladozó kis veréb után...

Íme az örök igazság: az emberi tudás, erő, akarat és szív csak egy kis — ugyszólván — értéktelen életet akar megmenteni. Hiába!

Ott fent elhatároztatott, hogy a kis verébnek aznap el kell pusztulnia...

A: Hallottad: dr. Hajdu Marcel pincelakásba költözik,

B:?!...

A: Talán bele esik valaki és „EZRA“-bank részvényt jegyez...

Az Új Ut független. Olvassa!

Perzsa levél

— Montesquieu után szabadon —

Bocsáss meg ,hogy oly régen írtam néked
levelem kelte mostan Teherán,
megvagyok lassan, éppen csak hogy élek,
zsidónak lenni itt is teher ám.

A dolog azért persze nem veszélyes
a sárga folt már itten sem divat,
de tény, az, hogy a perzsák is „ébrednek”
s már nem becézik a zsidókat.

Tudod, az Opke elnöke vagyok
s képviselő a perzsa parlamentben,
itt harcolok én dörgevelmesen
jogunkért s a numerus clausus ellen.

Százsor elmondtam: echt perzsák vagyunk,
Rusztimmal harcoltunk a szabadságért
s bizony sok ezer jó perzsa zsidót
a harcmezőn a legdicsebb halál ért.

Megvallom, hogy az eredmény sovány,
azt értem el, csak, hogy népszerű lettem,
gyakran vagyok a sahnál vacsorán,
díszperzsában és snájdigul és netten.

Lányomat elvette a nagyvezér,
confuceanus hitre tért azóta
(az én zsidó hitem szilárd azér',
a kísértéstől a jó Isten óvja.)

Mint előljáró, persze előljárok
jó példával és a nagy ünnepekkor
templomba menni az autómba szálllok
(fáj a lábam, már közeleg az aggkor.)

Ezt megbocsátják nekem zsidaim,
kik majd meghalnak értem úgy szeretnek
(épp ma békítet'em ki két rabbít,
akik egymással folyton veszekedtek.)

No szervusz, már a levelem bevégezem,
mert holnap nagy interpellációm lesz,
este pedig a hitről prédikálok
s utána bankett... ez a perzsa gólesz!

Paulus Perzsándorus.

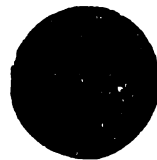
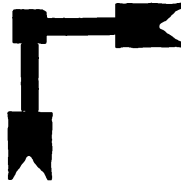
A pesti izraelita hitközség rabbinátusának felügye-
lete alatt álló

כשר KÓSER כשר
SZALÁMI- ÉS FÜSTÖLT-
HÚSÁRUGYÁR R. T.

BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 10.

Lakodalmakra, a va-
tásokra és ünne-
pélyekre különleges
felvágottak.
Vidékre naponta
csomagszállítás. —
Helybeli rendeléseket
házhoz szállítjuk.

TELEFON
J. 426—99

FIÓKÜZLET:
VII., EÖTVÖS-UTCA 4.
TELEFON: A. 254-40.

NAGY SZERENCSE ÉRHETI,
ha sorsjegyét WEISZ BÉLA és
TÁRSA BANKHÁZÁBAN vásá-
rolja, Budapest, VII., Dob-utca 9.

26

GEDULDIGER HUGÓ
BÉLYEGZŐGYÁRA
Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon 2-28-95

ÁRON

Irtta : PAP MARISKA

Áron volt az én első szerelmem. Öt esztendő koromtól kezdve az asz-
szonyiságom ébredéséig igen sok szerelmem volt, — soha nem látott poéták,
egy-egy gondolatszilánkról megismert nagy elmék, elfakult képek, melye-
ken az értelem és a tökéletesült emberi érzések nobilissá válnak vagy rövidebb
ideig lázas lelkesülésben tartották az én bolondos, forró határok nélkül
való fantáziámat. De ezek csak árnyék-királyok voltak, gyermeki rajongás
szülte káprázatok, az első szerelmem Áron volt, a szép fekete, szilajszemű
zsidó, akit az apám egyszer ostorral szembevágott. Az ostor nem az Áron
szemének volt szánva, mert Áron alázatos és okos türelemmel alkudozott
akkor az apámmal valami állati bőrök vására dolgában. Az apám éppen
indulóban volt, lovon ült, hetyke és bolondos kancán, előtte pedig a vadász-
láztól egészen megkergülve csaholt és fickándozott egy fiatal agár. Ennek
a bomlottul lármás ebnek a csitítására cserdült az ostor, de a gőgös és
buta uriszerszám az Áron szemébe suhant. Áron halkán, éneklő bűgással
jajgatott és a szemére szorított keze alól csorgott a vére.

Én hat éves voltam és az udvar pástján guggolva, egy bársonypuha
kis kölyökkutyát pólyálgattam a köténykémben. Sohase szerettem a hideg-
képű és hazugmosoly viaszbabukat. A csattanásra fölugrottam és ezt a
percet nem tudom elfelejteni. Az ostor a szívembe vágott és az Áron vére,
bűgő jajszáva rázta föl bennem először a nagy, igaz, emberi fájdalmakat.

A kerti házban fektették le egy alacsony pokrócos ágyra és a szemére
hidegvizes rongyokat raktak. Hetekig feküdt nálunk betegen Áron és én
csaknem mindig mellette voltam. Szabadon tehettem, mert velem senki se
törődött. Az apám egész nap vadászott, járta a földjeit, bújt a istállóit
és a granáriumát és szidalmazta a cselédjeit. Az anyám meg szép volt.
Azóta se láttam soha olyan tömött, barnabársony hajfonatokat, olyan álom-
finom, elefántcsontszínű testet és ragyogó arcot. Szerette a szép ruhát,
sokáig szokott öltözködni és vagy ő ment látogatóba vagy hozzá jöttek lá-
togatók. A vendégei között akadt, aki látni kívánt engem, a bájos és okos
kis babát. Akkor előkerestek, csipkeruhácskát adtak rám és azt akarták,
hogy kezet csókoljak, finom kis hajlongásokkal ügyeskedjem és meglepő
elmésségekkel fakasszak kedves hahotát. Én nem csókoltam senkinek kezet
és a dacosan összecukott számat ki nem nyitotta semmiféle cifra hízelgés.
Az anyám nem szerette az izetlenkedést és inkább tűrte, hogy magamban
bujkáljak naphosszat a kerti cserjék és pagonyi bozótok között.

Mint egy színes szobor, úgy feküdt Áron a pusztá szobában, ahová
félleg lecsukott rácsfüggönyön át tódult a nap tompa aránya. A beszéde
valami puha és édesen szomorú muzsika volt, amihez hasonlót én se a pa-
rasztok, se az apám, de még az anyám szájáról se hallottam soha fölbúgni.
Azt se éltem még meg akkor, hogy valaki olyan igazi bensőséggel tudott
volna örülni nékem és olyan nagy gyönyörködéssel becézgetni, ahogy Áron
tette. Azóta megtanultam, hogy egyetlen emberfajta sem tartja olyan szent
kincsnek, egy sem takargatja olyan okos féltéssel a gyermeket, a jövődök
virágát, az örökkévalóság drága láncszemét, — mint a zsidó. Akkor még
új volt nekem a rajongó gyöngédség, amivel Áron illetett, új a szelíd és
bölcs megbecsülés, amivel szólt hozzám. Addig mindenki úgy beszélt velem,
ahogy egy kedves papagállyal vagy becézett ebekcskével szokás. Áron tu-
datta velem először, hogy ember vagyok, bár nála gyöngébb értelmű kicsi
lény, de aki érez és gondolkodik.

Ah, de szépen mesélt! Napkelet buja színei forrtak az ajkán, napkelet
tüzes melódiái lüktettek a szavában! Napkelet minden deleje ott rezgett a

puha, barna ujjaiiban, ahogy az én gyönyörökbe kábult lázas kis fejemet simogatta. Nekem, akinek a szomjas és eleven kis agyát eddig csak a parasztképző szülte együgyű, otromba és színtelen históriák, állatmesék, boszorkánylegendák, meg Hüvelyk Matyi és Csalóka Péter bárgyu humora elégítették ki, nekem, aki eddig csak szépen surolt szobákat, gémes kutat, pipacsos vetést és poros birkanyáját láttam, ah, nekem a csodálatos lélek-béli gyönyörűségek világát nyitotta meg az Áron beszéde! Az ő Kelet álmái, a gyönyörű héber mitosz kincses csodái, a legősibb és legemberibb nép annyi gyásszal és annyi szépséggel teli hosszú életárja, a fájdalmas zarándokutak, a korbácsos szégyenek, a nemes erő és a hősi türelem csodaszép regéi forró, megrázó képei a belső világuknak, a gazdag, minden diadalmaskodó lelkiéletüknek... ah, míg Áron mesélt, mámoros bágyadság szállott reám, mint valami lágymeleg, tubarózsaillatú, drágaköves báronytakaró. Ezeken az álomlázas délutánokon jegyzett el Áron engemet a maga fajtájának. Az én kifinomodott, szinte beteges értelmességem, magasabbrendű emberi ösztöneim, melyek a gyermeki öntudatlanságomban is már erősen, keményen, hajlíthatatlanul éltek, az egész mivoltom kisírt azon emberek és földek közül, ahova valami ostoba természeti következtelenség vetett, mint egy villogó és eleven jánosbogarat az iszapos kutba. Áron beoltotta az agyamba, a vérembe, az idegeimbe a fájának egész pszichéjét és minden természeti sajátságait azzal, hogy a képzeletemet és indulataimat akkor meg tudta fogni. Ezért vagyok én még ma is gyászolóbb, érzőbb, igazabb zsidó mindeneknél. A messzi országokban elcsattant korbácsok vért ütnek a szivemből és az alázó szidalmak és haragos átkok a gyűlölet visszhangos tüzét gyújtogatják bennem. Rossz éjszakákon álmokat látok, véres, görnyedt, rohanó emberárnyak seregét, akiket durva botok és tűzcsóvák üznek, akik közé én tárt karral állok oda és rajongó daccal hajtom fejemet a vesző alá, mely feléjük suhog.

Áron elment, gyógyultan, de sokszor visszatért még — hozzám. Minden héten háromszor a kertvégi országúton hajtott el a rozzant talyigája, én vártam reá és Áron megpihent velem az útszéli jegenyék árnyékában. Az időt, mit velem elbeszélgetett, bizonyára hozzátoldotta a munkanaphoz, meglopva az esti pihenést vagy a hajnali álmat. Mert erős, kemény szorgalomban törte a gerincét és hullatta a verejtékét Áron és a talyigája, meg a félszemű gebéje hamarosan fölcserélődött egy sárgára festett csinos úti-kocsival, aminek bőrülése volt és a könnyű hámjába fogva két jóhúsú ló. Így járt azután Áron a dolgai után. Én is növekedtem, már sima fonatokba szedték a ziláltan széjjelhullámzó hajamat, német kisasszonyt fogadtak melém és a faluból föl járt hozzám a pap, tanítani minden második napon. A Szentháromság csodáiról beszélt, a bűnbánó gyónás áldó hatalmáról és a szent malaszt bűvös erejéről, én pedig hallgattam, konokul, szótlan, hidegen és titkon az Áron igazságai jártak a gondolatomban, az egy Jehova, a türelmes szeretet, az áldott munka, az egyszer leélt és szépen megbecsült emberi élet. Mindenképpen idegen voltam tőlük, az enyéimtől; a Kinizsi hullaharapdáló táncánál és az apám káromkodó duhajságánál jobban szerettem az Áron remegő megrettenését, amivel egyszer egy vasvillával dühöngő paraszt elől a fa mögé húzódott. Ez volt az igaz, az emberi, a természetes indulat, ez a halovány megrémülés. Szent és bölcs imádata az életnek, a testbéli épségnek, amit oly rút és bűnös hetykeséggel dobálnak el az oktan bárgyuk. Igen, mindenképpen idegen voltam tőlük, az enyéimtől. Vad, gonoszindulatú és elfajult gyermek vagyok, azt mondták rám. És én elhittem. Voltak napok, amikor kerestem a homályos és néma zugokat, ahol makacs, dacos és hangtalan fájdalomban görnyedtem össze, mint valami elkárhozott lélek. Ma, ha visszaemlékezem, csodálom és szeretem azt az erős, igaz és kiváló kis embert, aki voltam.

A bokorágak, mik azelőtt a hajamat tépték, már a derékövem selymébe kapaszkodtak. Világos gyermekszemem már bársonyosan rebbenő, asszonyos pillák mögül leste az út távolát és már könnyű, finom angol hintón járt el Áron a kertünk mellett. Nagy földeknek és sok szépnek és jónak az ura volt Áron és már az apám is Mayer úrnak szólította. Sokszor bejött hozzánk, a szüleimet megkérni, hogy engem egy-egy órára magával vihessen. Mindig valami új kincsében való örömét akarta velem megosztani, ritka kép, szobor, edény, virág vagy könyv csodálására hívott. Nálunk olyan „faire bonne mine au mauvais jeu” féle szivességgel fogadták nyájas göggel túrték, mint valami finyás herceg a rossz szagú matrózlegényt, akivel a vihartépett hajónak egy deszkaroncsán úszik a sebessodrú vizek fölött. Az anyám nagy titkon még a kezét is megtörülte a parolázás után, az apám pedig kurucönézzettel, de mégis nemes kegyelemmel ejtette el hozzá a szót, ahogy talán Rákóczi fejedelem beszélt volna egy akasztásra szánt bocskoros móchoz. Áron pedig szelíd volt, Áron alázatos volt, mintha félszemű gebéje és roskadt kordéja várná ott künn az udvaron a birkabőröket, amikből ő most idebenn verejtékes igyekezettel alkuszik le fejenként még tíz krajcárt. Csak az okos szemében és meleg száján vibráló finom kis mosolyok éreztették, hogy ez a fejhajtó türelem is csak testi ábrázatot takaró köntös, mint amazok ágaskodó dölyfe. És bizony az Áron köntöse volt a különbb, a szebb, a bölcsőbb és uribb.

Áron háza a szépség és nyugalom fészke volt. Itt, magaalkotta templomában, itt láttam először valóságosan Áront, az Embert. Az élet Urát, aki férgeket tiport el, pocsolyát gázolt, vért izzadott, tűzbe rohant, nyelte vizét a szennyes árnak, sziklavonszolásban törte a csontját és mindent legyőzött! Mindent legyőzött! Az országútjáró, ostorral arculvágott, babonás, égőszemű zsidó most itt ült előttem szobrai és könyvei között, a tisztult értelem, a mindentlátó tudás világosságával nagy homlokán, az emberi fenség gyönyörű, tőkéletes, nobiles állapotában.

Ki tudná megmondani, a gyermekmesék ideje volt-e szebb, mikor még a kháldeabéli Jefrime bús regéjével ríkatott meg a zengőszavu Áron, avagy ezek a bölcs öreg órák, amikor az életről beszélt? Sok szó esett köztünk ekkor már az asszonyról, az Áron asszonyáról. Szép volt, vöröshajú, buja és szívtelen. Áron szerette, óvta, dolgozott érte, jó volt hozzája. Minden asszonyi ékességet, minden puha kényelmet megváltott néki a verejtékével. És az asszony elhagyta Áront. Elment a szeretőjével és elvitte magával az Áron pénzét. Mindez régen történt, akkor, mikor aztán Áron a talyigájával eljött erre a tájra, ahol a szégyenéről nem tudott senki. Nem ment törvényre, mint a hájaserkölcűs polgár, nem gyilkolt, mint a vadindulatú paraszt, de nem is felejtett, mint a könnyelmű úr. Ő talyigát vett, dolgozott, meggyőzte az életet és most a testi és lelki nemesültség trónusán ült, nyugodtan, szépen, bölcsen és gazdagon, mint egy fejedelem. Szeretem nézni az Áron büszke és erős fejét. És — mint mondtam — Áron nem felejtette azt el, hogy amerre járt, mindenütt göröngybe botlott, hogy az emberi sorból mindig hátralökték, hogy az urak vesszője megsebezte, hogy az ártatlan gyermeki száj is gúnyos kígyóként sziszegte meg, hogy vérző körmömmel kellett előkaparni azt, aminek más csak utánanyul és akkor még a kenyerére azt mondták, hogy furfanggal szerzte és megátkozták a falatot a szájában, hogy gonosz vádak tüskés szégyenútján kergették végig és a lábanyomát is meköpdösték, — mind elfeledte Áron. De az asszony miatt, aki elpredálta az ő szíve vérét, megcsúfolta az ő tisztaságát, ellökte és megsebezte az ő jóságát, az asszony miatt és a meg nem született gyermekéért — ah, azokért csak igazán! — égette Áront a tüzes gyötirelem, ha emlékezett. Ha erről beszélt, az okossága és ereje odalett, a ghettó szenvedelmes jajjai búgtak az ajkán és rég lefojtott tüzek lobogása csapott ki

a szeméből. Szerettem nézni az Áron haraglázas arcát és szürkülő fültjeit. Szerettem a hangját hallani. Szerettem Áront.

És egy este elindultam az Áron háza felé. Egyedül, halkan, titkosan lopózva. Mentem, hogy soha többé vissza ne térjek a nemes fészekbe, hol valamikor törököt nyakazott és boros tivornyákat ült az ősi virtus. Egy nappal az esküvőm előtt, akkor történt. Ez rablázkodás volt. Tüzes forradalom volt. Egyedül voltam a szobámban este és rázott a láz. Mintha nem is a vén épület buta, vakoltas falai vettek volna körül, hanem csupa szinezüst tükrök és élesen tiszta képeket láttam, amerre néztem, a magam képét, az Áron képét, a kettőnk élete útját. Úgy éreztem, hogy az egész emberi falka egy porosan kullogó, rekedt makogásu birkanyáj, csak egyedül Áron az ember és csak egyedül én vagyok az Asszony. Az ezüst tükrökben láttam a virágzó testemet, mely hasonlatos volt az Áron karcsu szobraihoz, fehér volt, mint a bársony, finomhúsú, mint a vizilótusz szirma és eleven, mint egy napmelegtől vonagló szomjas szitakötő. Arra való-e hát az én hajlós derekam, mely nyári hajnalon lombot bontó fiatal jegenye sugár ágaihoz hasonlatos, hogy legörnyedjek vele a baktató barmok közé? Arra való-e az én fényes hajam, mely puha és illatos, mint Semiramis hímes fátyolköpenye, hogy porba gázolják az állati paták? Arra való-e az én üde ajkam, mely meleg és friss, mint a napsütötte kertből most szakított mézszagú szőlő, hogy kecskefejű faunok vigyorgó szája szívja róla a nászi gyönyöröket? Az én ölem paradicsomi titok; az én ölemből nem hajthatnak ki korcs sarjadékok! Én az Embernek vagyok méltó fiakat szülni! Az Ember az én párom! Még ha megbódult Titánia lennék is, akit egy bögő számár felé hajszol a megrontott szíve, akkor is csak mennék az Ember után, kevélyen, fönségesen mennék el vele a makogó birkanyájából.

És én elindultam az estében az Áron háza felé.

Halk, virágos utak a kertben és a tornác alatt egy eb, mely mohó örömmel köszönt. A világos ablakok fénye sárga szőnyeget terít elém a pázsitra, ahogy a házhoz érek. A ragyogó ajtókeretből előlép a szikár, szépfejű zsidó és fölemeli egyetlen újját. E szelid mozdulat erős parancs, mely még a zúgó bokrokat is elcsitítja.

— Maga az, Hajnalka? (A hangja boldog és lázas.) Csöndesen jöjjön, csak csöndesen. (Megfogja a kezemet, a lépte halk.) Valaki ottbenn betegen alszik. Valaki nagy útról jött, a lábát eláztatta a mezei pocsolyák vize, a ruháját ronggyá nyűtte a bozót, a szemét kiégették a könnyek, a testét összemarta a bánat, a láz, a szégyen és nyomorúság. Nézze, Hajnalka.

Fölemeli az ajtófüggönyt. Ottbent lámpavilág. A legpuhább díványon, pihés párnákkal körülakva, alszik egy asszony. Az Áron felesége. Vén, rút, lompos és fakó! Fekete könyögdrök, mély barázdák az arcán. A haja őszebb, mint az Áron haja. A rongyai siralmasak. A keze alázatosan kulcsolt. És Áron arca fényes! Keze forró. Szeme mámoros. A suttogása csupa izgatott öröm.

— Lássá, ő visszajött hozzám! Mindent megbánt! Mindenért vezekelt. Az élet kegyetlenül verte. Sírva jött hozzám. Sírva, rongyosan és betegen. Hajnalkám, akik ott künn az életben futnak, kacagnak, komédiáznak és tülekednek, azok nem tudják, milyen gyönyörűség megbocsátani, jó lenni, szeretni! Hajnalkám, az ifjúságom jött vissza! Az én rongyos, éhes, verejtékező, kedves és áldott ifjúságom! Amikor ő még velem volt. Amikor én még zsákot vonszoltam és ő ruhát mosott és padlót súrolt! És megosztotunk a maradék kenyéren és örülni tudtunk a meleg levesnek és jégviharos éjjeleken az összefonódott fiatal testünk volt a tűz! Az volt a tűz! És

nézze, most mim van nekem! Nézze, mennyi kincsem! Mennyi szépet és mennyi jót adhatok néki! Ah, mennyit! Nézze, Hajnalka!...

És legörnyedve húzgálta az asszony vizes cipőit. Meleg gyapjukendőket hozott elő és törülgette, pólyálta, a rongyait messzehajította, egészen betemette a puha vánkосok közé és csókolta és lehelgette a hideg kezét és hullott a könnye, a szája meg halkán nevetett és leborult és újra fölkel, szaladgált, Jehovát emlegette és lázas, és eszelős és örületesen boldog volt a szegény Áron.

Ez a novella a **Franklin Társulat** által kiadott „**A rög**” című kötetben jelent meg.

Nagy Lajos — Baumgarten díjas

Az Új Ut olvasóinak örömmel számolunk be, kiváló munkatársunkat, *Nagy Lajost* ért kitüntetésről, aki a legutóbbi Baumgarten-díj nyertese lett. *Nagy Lajost* nem kell olvasóinknak bemutatni, bátor és nívós írásairól ismerik őt. Ő is azok közé a kevés magyar keresztény írók közé tartozik, aki — mint *Szász Zoltán* és *Telkes Béla* — a zsidóságot érdeme szerint méltatja írásaiban. Független íróművész. Nem dicséri a zsidóságot, nem filoszemita, mert érdeke kívánja, hanem mert az igazi művész hivatásához híven a gyengék oldalán hadakozik egy jobb és emberibb élet érdekében. *Nagy Lajos* szerény, szinte aszkéta lelkülete nem keresi az ünneptetést, talán rossz néven is veszi, hogy rámutatunk megérdemelt kitüntetésére, de kevesen szolgáltak jobban reá az elismerésnek ilyen módjára, amikor független írók ítélik oda a pálmát olyan társuknak, aki írásaiban nem a közönségsikert, hanem mindig csak a művészet igaz célját szolgálja.

Kiadásért felel: **Dr. Új István.** ✕

Felelős szerkesztő: **Erdélyi Árpád.**

Előfizetési ár:

Egész évre	12.— p.
Csehszlovákiában	80.— kč.
Jugoszláviában	140.— dinár

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrásy-út 84.
Telefon: 178—30.

B r a t i s l a v a, Szarvas-utca 2.
Telefon: 22—64.

Márkus-nyomda, V., Bank-utca 5.
Felelős vezető: **Márkus Géza.**

Ujból megnyílt a gyönyörűen átalakított József főherceg szálloda

Tulajdonos: **Benes Imre.**
B u d a p e s t, VIII., Baross-tér 2.
Telefon: József 321—93.

2 percnnyire a Keleti pályaudvartól.

**Olcsóbb, szebb és jobb
mint volt!**

Állandó hideg és melegvízszolgáltatás.
Fürdőszobák a házban.

Feltűnő olcsó árak.
Ragyogó tisztaság!
Előzékeny kiszolgálás!

Braun Gyula

בשר

mészárszéke
VI., Aradi-utca 41. sz.

✕
Állandó friss elsőrendű
húsok legolcsóbb napi árban.

✕
Figyelmes és előzékeny kiszolgálás!

KUFFLER כשר ÉTTEREM

1900 óta Budapest, VI., Vilmos császár-
út 39. (Hajós-utca sarok.) Tel. 197—57.

Déli menü (szárnyassal) P 1.80

Esti „ P 1.60

10 napi ebéd bérletjegy P 16.—

10 „ vacsora „ P 15.—

Kívánatra házhoz szállítva.

Szerencséje lesz,
ha nálunk egyszer

egy sorsjegyet vesz!

B. B. B.
BENKŐ BANK BPEST

Andrássy-ut 56.

SIRKÖVEK

Városi Üzlet: Budapest, VII., Károly-körút 3/c. szám.
Telefon: J. 319—95. Dob-utca sarok.

PFEIFER ÉS HESZKY

KÓFARAGÓMESTEREK SIRKÓRAKTÁRA
Budapest, X., Újtemetőnél. Tel. Kőbánya 75-71.

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,

Leány- és fiúkabát

LITZMANN IRMA

Budapest, VI., Király-utca 18.

Ezüst

díszműárú,

evőeszközök

gyári árban

Schleifer

ezüstárugyár

VII., Kazinczy-u. 14.

Telefon: J. 435—28.

PRIMA HÚS, HIZLALT BAROMFI

LEGOLCSÓBB NAPI ÁRBAN

Reich Jakob húsnagyvágó

כשר mészárszékében

VII., Hegedüs Sándor-ucca 17. szám.

(Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: Aut. 291-10.

WEISZMÓR

ORTH. כשר SÚTÓDÉJE

Keksz, teasütemény és kétszersültgyár.

Tarhonya, makaroni és levestészta.

Budapest, VII., Dob-ucca 22. szám.

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426—97.

Jupiter (Klein S.) könyvtárasda, Budapest, VI., Lovag-utca 14. Telefon: 10—7—12.